

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Minusta tulee isona

Toiminnallinen purku maahanmuuttajanuorten kesätyökokemuksista

Wekesa, Sophia

2015 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Minusta tulee isona
-Toiminnallinen purku maahanmuuttajanuorten kesätyökokemuk-
sista

Sophia Wekesa
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
Tammikuu, 2015

Sophia Wekesa

**Minusta tulee isona
- Toiminnallinen purku maahanmuuttajanuorten kesätyökokemuksista**

Vuosi 2015 Sivumäärä 50

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Plan Suomi Säätiön Matkalla-projektin kanssa. Projektin tavoitteena on tukea maahanmuuttajanuorten yhteiskunnallista osallisuutta ja integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Nuoret osallistuivat noin puolitoista vuotta kestäneeseen vertaisryhmätoimintaan, johon sitouduttuaan he pääsivät kahdeksi viikoksi kesätöihin.

Opinnäytetyö keskittyy hankkeen 10 nuoren kesätyökokemusten purkamiseen. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus oli toimintapäivä, jossa toiminnallisin menetelmin käsiteltiin nuorten kokemuksia kesätöistä. Opinnäytetyön kirjallinen osuus koostuu teoriaosasta, toimintapäivän kuvaamisesta, arvioinnista, keskeisten havaintojen ja kehitysehdotusten esittelystä projektile sekä pohdinnasta.

Opinnäytetyössä tavoitteita oli kaksi: 1) Antaa nuorille mahdollisuus reflektoida omaa kokemusta ja toimintaa kesätöissä, ja 2) kerätä informaatiota, jonka pohjalta on luotu projektille nuorten kesätyöjaksoihin liittyviä kehitysehdotuksia. Menetelmällisesti opinnäytetyö mukailee osallistavaa toimintatutkimusta, siltä osin, että tiedonhankintamenetelmissä on tavoiteltu osallistujien ja tutkijan yhteisen ymmärryksen kasvua reflektoinnin ja arvostavan lähestymistavan avulla.

Osallistajat pitivät kesätyökokemustaan ensisijaisesti positiivisena. Opinnäytetyön toiminnallista osiota on mahdollista soveltaa Matkalla-projektissa (sekä muissa vastaavissa hankkeissa) jos projektissa halutaan seuraavien nuorten kanssa purkaa heidän kokemuksiaan. Opinnäytetyössä suositellaan, että kesätyö nähtäisiin projektissa tärkeänä osana nuoren kasvuprosessia, ja tämän vuoksi suositellaan tarjottavan kokemuksesta purku nuorille.

Asiasanat: maahanmuuttajat, nuoret, kesätyö, toiminnalliset menetelmät.

Sophia Wekesa

**When I grow up
- A functional debriefing of immigrant youths' summer job experiences.**

Year	2015	Pages	50
------	------	-------	----

This Bachelor's thesis was carried out in cooperation with the Plan Finland Matkalla-project. The project aims to support young immigrants in social inclusion and integration into Finnish society. After participating in about a one and a half year long peer group activity, the youths were given two-week long summer jobs.

This thesis focuses on debriefing the summer job experiences of the project's 10 youths. The functional part of the thesis comprised of an action day where the youths' experiences of their summer jobs were debriefed with functional methods. The written part of the thesis consists of a theoretical part, a description of the day operations, evaluation, key findings and development proposals for the project, as well as reflection.

This thesis had two objectives: 1) To give the youth the opportunity to reflect on their own experience and activities in the summer jobs, and 2) to collect information, which the development proposals for project were based. The methodology of the thesis follows the participatory action research method, with data being gathered with the aim of building a common understanding between the researcher and the subjects through reflection and appreciative approach.

It was found that the participant's summer job experiences were primarily positive. It is possible to apply the thesis' functional sections in the Matkalla- project (as well as other similar projects) if a project needs to debrief the youths' experiences in the future as well. The recommendations include that the summer jobs would be seen as an important part of the development process of the youths' and therefore the project should offer the possibility for the youth to share their experiences.

Keywords: immigrants, youth, summer job, functional methods.

Sisällys

1 Johdanto	7
2 Maahanmuuttajia ja nuoria	8
2.1 Maahanmuuttajuus	8
2.2 Maahanmuuttajat ja työmarkkinat	11
2.3 Nuoruuden kehitystehtävät	12
2.4 Maahanmuuttajanuoret	13
3 Opinnäytetyön tavoitteet sekä Matkalla-projekti	16
3.1 Plan Suomi	16
3.2 Matkalla-projekti	17
3.3 Nuorten reflektio ja tiedonkeruu	18
3.4 Henkilökohtaiset tavoitteet	18
4 Tutkittavien ääni kuuluviin - osallistavan toimintatutkimuksen soveltaminen toimintakeskeisessä opinnäytetyössä	18
4.1 Osallistaminen	20
4.2 Sosiometria	21
5 Toimintapäivä	22
5.1 Työskentelysuunnitelma, aikataulu ja toiminnan runko	22
5.2 Lämmittely: ilmapalloharjoitus	22
5.3 Nuorten oma kokemus kesätyöstä	23
5.3.2 Jana	23
5.3.3 Kuvakortit	24
5.4 Osallisuus	25
5.4.1 Tuoli-sosiometria	25
5.4.2 Nelikenttä-sosiometria	26
5.5 Haasteet työpaikalla	27
5.5.1 Jana	27
5.6 Tulevaisuus- Minusta tulee isona	29
5.6.1 Haaveiden hetki	29
5.6.2 Liikkuvat patsaat	30
5.7 Palautetta ohjauksesta ja päivästä	31
5.8 Lopetus	32
6 Arviointi	32
6.2 Ohjauksen onnistuminen	33
6.4 Tavoitteiden saavuttaminen	36
7 Yhteenvetoa	37
7.1 Työn keskeiset havainnot	37
7.2 Matkalla-projektille	40

8 Pohdinta.....	41
8.1 Oma kasvu	43
9 Lähteet	45
10 Liitteet	48

1 Johdanto

Opinnäytetyöni toteutettiin Plan Suomi Säätiön Matkalla-projektin yhteydessä. Matkalla-projekti pyrkii tukemaan maahanmuuttajanuorten yhteiskunnallista osallisuutta ja integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan vapaa-ajantoimintojen kautta. Olin tutustunut Matkalla-projektiin jo vuoden 2013 keväällä yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja sosiaalietiikan opintojaksolla, jossa 4 opintopisteen laajuinen hanketyöskentelymme kohde oli juuri Matkalla-projekti. Syksyn 2013 ja kevään 2014 aikana toimin projektissa myös vapaa-ajan tutorina vapaaehtoisena 5 opintopisteen opintosuorituksen toteuttajana.

Matkalla-projektiin osallistuvat nuoret olivat keskimäärin 8.luokkalaista, niin sanottua valmistavaa luokkaa käyviä nuoria. Nuoret ovat muuttaneet Suomeen oppivelvollisuusiän loppupuolella, jonka vuoksi heidän katsotaan olevan erityisessä syrjäytymisriskissä. Hankkeen päätahto on nuorten osallisuuden vahvistaminen sosiaalisten verkostojen ja nuorten yhteiskunnallisen kiinnittymisen kautta. Nuoret ovat valikoituneet hankkeeseen opettajiensa arvion perusteella lisätuen tarpeesta perusopetuksen opiskelussa ja jatko-opintoihin tarvittavien taitojen omaksumisessa.

Opinnäytetyöni toimintaan osallistuneet nuoret aloittivat matkansa Matkalla-projektissa keväällä 2013. He ovat käyneet nuorisotaloilla pidettävässä vertaisryhmätoiminnassa 2-4 kertaa kuukaudessa, joissa ohjelma on keskittynyt juuri nuorten jatko-opintoihin tarvittavien taitojen kehittämiseen ja suomalaisen yhteiskuntaan tutustumiseen. Palkintona puolitoista vuotta kestäneestä sitoutumisestaan ryhmään, nuoret pääsivät kaksi viikkoa kestäneeseen kesätyöhön.

Seuratessani projektin kulkua ja etsiessäni opinnäytetyön aihetta huomasin, ettei projektilla ollut kesätyöihin keskittyvää palautteenkeruuta, eikä minkäänlaista purkaa kesätyökokemuksista nuorille. Halusin siksi pureutua opinnäytetyössäni tähän aiheeseen. Opinnoissani olen suuntautunut luoviin menetelmiin, osallistavaan draamaan sekä soveltavaan liikuntaan ja tanssiin, ja tämän vuoksi toiminnallinen toteutus oli ohjaustaitojeni syventämisen kannalta luonnollinen valinta.

Opinnäytetyön toiminnalliseen ryhmään osallistui 10 Matkalla-projektin nuorta. Työn toiminnallinen osuus toteutettiin kertaluontoisena toimintapäivänä, joka dokumentoitiin videolle. Toiminnallisen toteutuksen tarkoitus oli tarjota nuorille mahdollisuus purkaa kokemuksiaan kesätyöistä sekä tehdä näkyväksi oma tilanne ja suhde työhön. Toiminnan kautta syntyvä kokemus auttaa nuoria ymmärtämään omaa toimintaansa ja lähtökohtia työn tekoon sekä hahmottamaan tulevaisuuden toiveitaan ja polkua niihin. Toisekseen tarkoitus on tuottaa tietoa,

joka auttaa järjestöä ja projektia kehittämään toimintaansa kesätöihin liittyvien hankinnan, valmistelujen ja koulutuksen suhteen ymmärtämällä nuorten näkökulmaa ja suhdetta työhön.

2 Maahanmuuttajia ja nuoria

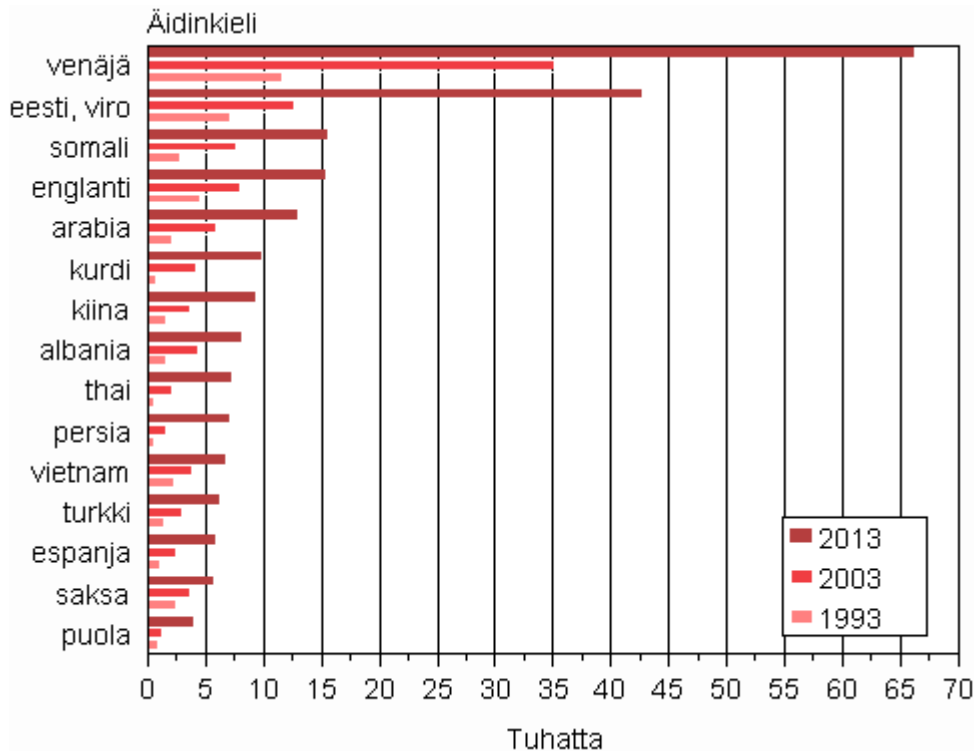
Tässä kappaleessa käsittelen opinnäytetyöhöni osallistuneiden nuorten elämäntilanteen ymmärtämiseksi tarvittavaa tieto- ja teoriataustaa. Kuvaan perustietoa maahanmuuttajista Suomessa ja avaam keskeisiä käsitteitä maahanmuuttotutkimuksesta. Tämän jälkeen käsittelen nuoruutta elämänkaaripsykologian näkökulmasta sekä avaam nuorena muuttaneiden erityis- asemaa.

2.1 Maahanmuuttajuus

1980-luvulle asti Suomi oli maastamuuttomaa, eli Suomesta pois muuttaneiden määrä oli suurempi kuin Suomeen muuttavien. Toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä monet Euroopan suurimmat talousmaat tarvitsivat työvoimaa ja tällä aikakaudella suomalaiset muuttivat työn perässä etenkin Ruotsiin. (Forsander 2002:16-22; Martikainen, Sintonen, Pitkänen, 2006: 26.) Maahanmuuton käännekohtana Suomessa voi pitää 80-90-luvun taitetta, jolloin laajamittainen Suomeen muuttaminen alkoi, kun Suomeen tuli muun muassa inkeriläisiä paluumuuttajia ja somalialaisia pakolaisia. Sen jälkeen muuttamisvirtoihin on vaikuttanut myös muun muassa EU:n laajeneminen ja vapaa liikkuvuus sen sisällä. (Siivonen & Heikka 2011: 4; Pohjanpää, Paananen, Nieminen 2003: 10-11.)

Maahanmuuttajien määrä Suomessa on edelleen alhainen moneen muuhun eurooppalaiseen maahan verrattuna, vaikkakin määrä on kasvanut viimeisinä vuosikymmeninä nopeasti. Vuonna 2012 Suomeen muutti 31 278 henkilöä, joista 3129 haki turvapaikkaa. Ulkomaiden kansalaisia asui Suomessa vuonna 2012 207 511 ja suomen kansalaisuuden sai 9 087 henkilöä (Tilastokeskus 2013). Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2013 Suomeen muutti 31 940 henkilöä, mikä on 660 henkilöä enemmän kuin edellisenä vuonna ja suurin määrä Suomen itsenäisyyden aikana. Vuonna 2013 kolme suurinta vieraskielistä ryhmää olivat venäjän-, viron- ja somaliankieliset. (Väestörakenne 2013, Tilastokeskus 2014.)

Taulukko 1. Suurimmat vieraskieliset ryhmät 1993, 2003 ja 2013 (Väestörakenne 2013, Tilastokeskus 2014.)

Käsite maahanmuuttaja kattaa sisälleen maahanmuuton kaikki syyt: työperäisen muuton, pakolaisena Suomeen tulleet, turvapaikanhakijat, rakkauden ja perheensä luokse muuttaneet ja monet muut syyt ja tarinat, joiden seurauksena ihmiset ovat muuttaneet Suomeen. (Heikkilä & Pikkarainen 2008: 19, 6.) Suomessa väestöä tilastoidaan kansalaisuuden, äidinkielen ja synnyinmaan mukaan, ja näitä kaikkia voidaan käyttää maahanmuuttajien määrää arvioitaessa. Esimerkiksi Helsingin kaupungin maahanmuutto-osaston selvityksessä Muunkieliset nuoret siirtymävaiheessa peruskoulusta toiselle asteelle Helsingissä, todetaan: ”maahanmuuttajalla tarkoitetaan muualla kuin Suomessa syntyneitä ja muuta kuin suomen- tai ruotsinkielistä äidinkielenään puhuvia.” (Teräs, Niemi, Stein, Välinoro 2010.)

Tilastoinnin monimutkaisuuden lisäksi maahanmuuttajan käsite voi olla myös arkipuheessa ongelmallinen, koska se ei anna yksittäisestä henkilöstä paljoakaan informaatiota. Arkipuheessa sana helposti homogenisoi hyvin monimuotoisen joukon ihmisiä ja yleistää maahanmuuttajat mystiseksi massaksi.

Tässä opinnäytetyössä toimintaan osallistuvia henkilöitä yhdistää kuitenkin suhteellisen lähi-aikainen Suomeen muutto ja tulen puhumaan osallistujista osaksi käsitteellä maahanmuuttajanuoret, mutta enimmäkseen käsitteellä nuoret, korostaakseni nuoruuden kehitysvaiheiden erityisyyttä enemmän kuin maahanmuuttajuutta.

Muuttoliikkeiden tutkimuksessa on keskitytty paljon maahanmuuttajien uuteen yhteiskuntaan sopeutumisen tutkimukseen. Tässä tutkimuksessa ja keskusteluissa yhdet keskeisimmistä käsitteistä ovat akkulturaatio ja integraatio. 1936 Social Science Research Council -komitean jäsenet Redfield, Linton ja Herskovits määrittelivät akkulturaation ilmiöksi, joka tapahtuu kun erilaiset kulttuuriset ryhmät tulevat ”jatkuvaan, välittömään kontaktiin, jonka seurauksena toisen tai kummankin ryhmän alkuperäisessä kulttuurimallissa tapahtuu muutoksia” (Redfield esim. 1936 ks. Martikainen & Haikkola 2010: 45). Akkulturaatio on siis vuorovaikutuksellinen muutosprosessi, joka tapahtuu kohtaavien yhteisöjen sosiaalisissa rakenteissa, instituutioissa, kulttuurisissa käytännöissä ja tavoissa. Yleensä siten, että valtakulttuurilla on hallitseva asema toiseen (Berry esim. 2007 ks. Martikainen & Haikkola 2010: 45).

Berryn suositussa akkulturaatiomallissa havainnollistetaan hyvin akkulturaation myötä syntyviä vaihtoehtoisia ilmiöitä. Mallissa tarkastellaan akkulturaatiota kahden tekijän kautta; ensinnäkin missä määrin maahanmuuttaja tai etnisen vähemmistön jäsen haluaa säilyttää omaa kulttuuriperimää ja identiteettiään ja toiseksi, missä määrin hän on vuorovaikutuksessa valtakulttuurin ja sen jäsenten kanssa. Näiden ulottuvuuksien myötä syntyvät neljä akkulturaation mahdollista seurausta: integraatio, separaatio, marginalisaatio ja assimilaatio. (Berry, Poortinga, Segall, Dasen 2002: 349-357.)

Integraatiolla tarkoitetaan tilaa, jossa henkilö pystyy säilyttämään elementtejä omasta kulttuuriperinnöstään ja -identiteetistään, mutta myös pystyy osallistumaan uuteen yhteiskuntaan. Assimilaatiossa taas henkilö ei pyri säilyttämään vanhaa kulttuuriaan ja kulttuurista identiteettiä ja samalla hän pyrkii tiiviiseen vuorovaikutukseen valtakulttuurin kanssa. Separaatiossa henkilö taas pyrkii mahdollisimman vähäiseen vuorovaikutukseen valtakulttuurin kanssa ja pitää voimakkaasti kiinni kulttuuriperinnästään ja sen mukaisesta identiteetistä. Silloin kun henkilö ikään kuin hylkää kaiken, eikä pyri tai pääse vuorovaikutukseen oman kulttuurin eikä valtakulttuurin eikä niiden jäsenten kanssa on kyse marginalisaatiosta eli syrjäytymisestä. (Berry ym. 2002: 349-357.)

Useiden tutkimusten mukaan maahanmuuttajavähemmistöt pitävät integraatiota mieluisimpana vaihtoehtona (Berry ym. 2002: 349-357) ja tähän pohjautuu myös Suomen harjoittama kotoutumispolitiikka. Integraatiosta puhuttaessa tulee kuitenkin ottaa huomioon, että sen onnistuminen on mahdollista vain, jos vallitsevan kulttuurin jäsenet ovat kyvykkäitä ja haluvia vuorovaikutukseen vähemmistöjen kanssa (Berry ym. 2002: 349-357).

Kulttuuriperinteen ja -identiteetin säilyttäminen tärkeää			
Uuteen yhteiskuntaan tai valtakulttuuriin osallistuminen tärkeää		kyllä	ei
	kyllä	integraatio	assimilaatio
	ei	separaatio	marginalisaatio

Taulukko 2. Berryn akkulturaatiomalli

2.2 Maahanmuuttajat ja työmarkkinat

Suomalaisessa keskustelussa on pitkään painotettu maahanmuuttajien työvoimapanoksen tarvetta (esim. HS 2.6.2013 Tukiainen & Kyntäjä). Maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen yhteiskunnallista asemaa tarkastellaan usein työmarkkina-aseman kautta ja erityisesti toisen sukupolven maahanmuuttajien menestystä yhteiskunnassa pidetään yhtenä indikaattorina onnistuneesta kotouttamisesta. Suomessa työllistyneisyyden ja työn tekemisen merkitys on suuri ja yksi yhteiskuntaan integroiva tekijä ja pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan jäsenyyden ansaitaan osaksi työn tekemisen kautta. (Forsander, Ekholm, Hautaniemi, Ali, Alitolppa-Niitamo, Kyntäjä & Quoc Cuong 2001: 59.)

Kun maahanmuuttoa tarkastellaan työmarkkinoiden näkökulmasta, voidaan maahanmuuttajat jakaa kahteen ryhmään: työvoimapolitiittisiin muuttajiin ja muihin muuttajiin, joiden maahanmuuton syyt perustuvat johonkin muuhun kuin työvoiman kysyntään (Forsander ym. 2001: 60). 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä työvoimapolitiittisiksi muuttajiksi laskettavia muuttajia oli noin vajaa kolmannes oleskeluluvan saaneista (Eronen, Härmälä, Jauhiainen, Karikallio, Karinen, Kosunen, Laamanen, Lahtinen 2014: 9). Työllistymisen haasteet kohdistuvat yleensä toisena mainittuun ryhmään eli niihin yksilöihin, jotka ovat työkykyisiä ja -ikäisiä, mutta heidän muuttamisensa ei perustu työvoiman kysyntään (Forsander ym. 2001, 60).

Vuonna 2012 Suomen ulkomailla syntyneen väestön työttömyys aste oli 14,2 % kun vastaavasti Suomessa syntyneiden oli 7,5 % (OECD 2013 ks. Eronen ym. 2014: 16).

Maahanmuuttajien työllisyyden yksi ongelmista on se, että maahanmuuttajien työelämäkoulutuksissa ja -palveluissa maahanmuuttajille tarjottavat vaihtoehdot painottuvat matalapalkkaisuun ja erityisesti auttamisammatteihin, riippumatta siitä mitä aikaisempaa osaamista ja kiinnostusta yksilöiltä löytyy (Siivonen & Heikka, 2011: 1). Toiseksi, maahanmuuttajien Suomen ulkopuolella hankkimaa koulutusta ja työkokemusta ei usein tunnusteta tasa-arvoiseksi Suomessa hankitun pätevyyden ja kokemuksen kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriön tekemässä tutkimuksessa Maahanmuuttajien työllistyminen mainitaan, että Suomessa työnantajat arvostavat eniten Suomessa hankittua tutkintoa sekä työkokemusta (Eronen ym. 2014: 16). Kuiten-

kin sanotaan myös, että lopulta maahanmuuttajien työmarkkina-asema riippuu koulutusta enemmän työmarkkinoiden rakenteesta, yleisestä työllisyystilanteesta ja syrjinnästä. (Gretschel, Paakkunainen, Souto & Suurpää 2014: 45.)

Matkalla-projektin nuorten kriittinen tilanne rakentuu osaksi juuri näistä ilmiöistä. Ensinnäkin heillä ei ole vielä erityistä aikaisempaa ammattiosaamista, mutta ikänsä puolesta heillä on mahdollisuus hypätä ikätovereidensa kanssa samoihin rattaisiin, jossa Suomen työmarkkinoiden kysyntään perustuva urasuunnittelu on vasta ensimmäistä kertaa ajankohtaista. Tämän lisäksi kesätyökokemus on antanut heille työ- ja elinkeinoministeriön tärkeäksi mainitsemaa suomalaista työkokemusta. Toisaalta kuitenkin Matkalla-projektin nuorten epätasa-arvoinen asema suhteessa aikaisemmin muuttaneisiin ja Suomessa syntyneisiin ja koulutettuihin ihmisiin syntyy suurelta osin vasta kehittyvästä suomen kielen taidosta. Teini-iässä Suomeen muuttaneilla on vain muutama vuosi aikaa oppia riittävä suomen kielen taito ennen työelämään tai jatko-opintoihin siirtymistä. Kolmantena tekijänä tilanteessa on aikaisemmin mainitsemani ohjauksen merkitys. Ohjataanko nuoret kymppiluokalle, ammattikouluihin vai lukioon ja onko nuorten omia toiveita kuunneltu? Opinnäytetyöhöni osallistuvien nuorten kannalta tämä kysymys on erittäin kriittinen, kuten tulemme huomaamaan myöhemmin kappaleessa 5.

2.3 Nuoruuden kehitystehtävät

Erik H. Eriksonin psykososiaalinen kehitysteorian mukaan ihmisen olemassaolo on riippuvainen kolmesta tapahtumakokonaisuudesta: biologisesta, psyykkisestä sekä yhteisöllisestä. Jokaista tapahtumakokonaisuutta tutkitaan tieteessä omana itsenäisenä osanaan, mutta ymmärtääksemme ihmistä kokonaisuutena, tulee ne kaikki ottaa huomioon (Erikson 1985 ks. Dunderfelt 1990: 243). Erikson jakaa ihmisen kehitysvaiheet kahdeksaan osaan, jolla jokaisella on valmisteluaikinsa edellisessä vaiheessa ja ominaisuuksien kehitys jatkuu myös huippukohtansa jälkeen. Nämä kahdeksan osaa ovat: vauvaikä, taaperoiikä, leikki-ikä, varhaisnuoruus, nuoruus, varhaisaikuisuus, aikuisikä ja vanhuus. Edelliset kehitysvaiheet ja siirtymät määräävät sitä, kuinka ihminen tulee selviämään seuraavassa kehitysvaiheessaan. (Erikson 1982: 238-257.)

Nuoruuden tärkeimpiä kehitystehtäviä ovat identiteetin kehittyminen sekä itsenäistyminen (Erikson 1982: 249-250). Ihmisen yksilöllisyys ei pääse nuoruudessa vielä täyteen mittaansa, mutta sen valmistelu ja kokeilu alkaa nuoruudessa. Seksuaalinen sekä kognitiivinen kehitys on voimakasta. Robert J. Havighurstin mukaan nuoruudessa ihminen saavuttaa kypsemmän suhteen molempiin sukupuoliin ja löytää itselleen maskuliinisen tai feminiinisen roolin. Nuori kokeilee erilaisia rooleja, jotka syntyvät vanhempien ja ympäristön tarjoamista malleista. Tehtävänä on saavuttaa tunne-elämässä itsenäisyys vanhempiin sekä muihin aikuisiin nähden. Nuoruuden kehitystehtävä on myös kehittää maailmankatsomus, arvomaailma ja moraalit, joi-

den mukaan kukin voi ohjata elämäänsä ja ottaa vastuuta taloudellisista seikoista. (Dunderfelt 1990: 94-95.)

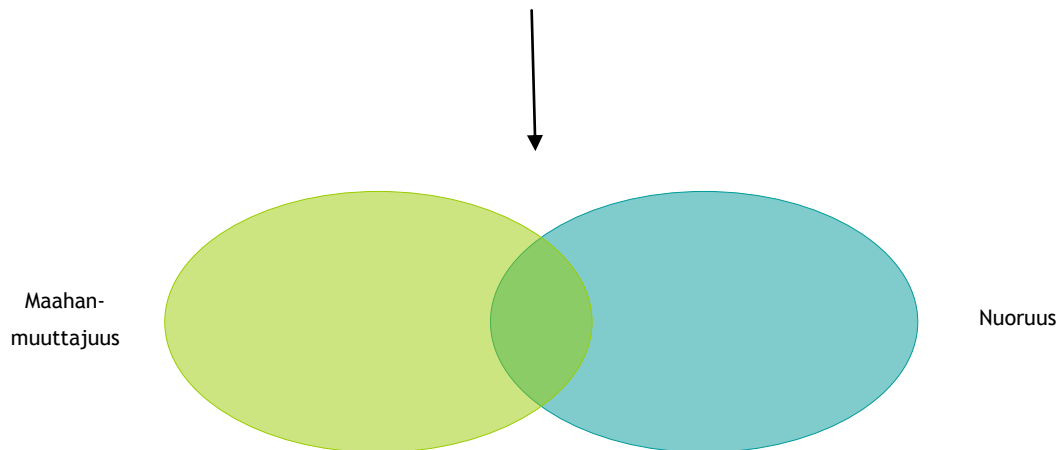
Nuoruuden yhteydessä ihmisen kasvuun liitetään paljon vastakkainasetteluja ja polariteetteja. Eriksonin teorian mukaan nuoruuden perusvoimaksi voivat syntyä uskollisuus, joka näyttyy erityisesti konfliktitilanteissa kykyä säilyttää läheiset suhteet. Perusvoiman toinen puoli on syrjäytyminen, jonka myötä lojaalisuudesta luovutaan haasteiden sattuessa. Nuoruus on myös ideologioiden aikaa. Ihminen alkaa rakentaa maailmankatsomustaan ja kokeilee johtajuuden ja alamaisuuden malleja. Kaikki nämä vastakkainasettelut ja jännitteet tuottavat samalla tuskaa nuorelle. (Dunderfelt 1990: 92-103.)

Vastakohtia ei kuitenkaan tule ymmärtää toisensa poissulkevinä, mustavalkoisina vaihtoehtoina, vaan ihminen toimii yleensä näiden polariteettien välissä ja kummatkin niistä ovat yhtä tarpeellisia ihmisen kehitykselle. Vastakohtien asettuminen yksilön elämässä vaikuttaa kuitenkin yksilön seuraavaan kehitysvaiheeseen. Eli pystyvyyden kokemukset lapsuudessa vaikuttavat siihen miten nuori tulee rakentamaan uskollisuuttaan ja uskollisuuden rakentuminen nuoruudessa luo taas rakkauden, huolenpidon ja jopa vanhuuden viisauden perustaa. (Dunderfelt 1990: 15-22, 99, 241-250.)

Rakentaessaan identiteettiä nuorelle syntyy ihanteita ja ideaaleja, jotka konkretisoituvat usein pop-tähtien ja näyttelijöiden muodossa. Myös totuus, kauneus ja oikeamielisyys ovat ihanteita, joita nuoret tavoittelevat. Samalla tavoitteet ovat vaatimuksia, joita nuori asettaa itselleen. Myös seksuaalisuutta pohditaan nuoruudessa kehittyvän moraalin ja ihanteiden läpi ja samalla halut ja yllykkeet saattavat ohjata eri suuntaan, joka jälleen kerran voidaan nähdä polariteetteina nuoren elämässä. Polariteeteissa kysymys on tasapainosta, molempia ääripäitä tarvitaan ja toiseen päähän antautuminen heikentäisi toista ja tekisi ihmisestä yksipuoleisen. Samalla yksipuoleisuuden kanssa ihminen joutuisi kamppailemaan vastakohtaa vastaan ja rakentamaan suojamuureja itsensä ympärille, pitääkseen yllä sitä kuvaa joka ihmisellä itsestään on. (Erikson 1982: 249-250; Dunderfelt 1990: 95-97.)

2.4 Maahanmuuttajanuoret

Yläasteikäisten maahanmuuttajanuorten nivelvaihe, eli siirtyminen oppivelvollisuuden päätyttyä joko lukio- tai ammattikoulutukseen tai työelämään on todettu olevan haastava. Nuoret käyvät läpi useaa siirtymäprosessia samanaikaisesti - nuoruuden kehitysvaiheet ja yhteiskunnalliset sekä kulttuurilliset prosessit vaativat kaikki nuorelta osansa. (Marianne Teräs ym. 2010).

Kuvio 1. Maahanmuuttajanuoret

Muuttoikäällä on keskeinen vaikutus maahanmuuttajan yhteiskunnalliseen asemaan uudessa asuinmaassa. Muuttoikä vaikuttaa sosiaalisiin suhteisiin, työmarkkinoille sijoittumiseen sekä kielitaidon kehittymiseen. Vastaanottavan maan kielen oppiminen on sitä vaikeampaa mitä myöhemmin muuttaa ja myös muut sopeutumisen osa-alueet vaikeutuvat iän myötä. Muuttoikä vaikutusta on käsitellyt muun muassa amerikkalainen tutkija Rubén Rumbaut. (Martikainen & Haikkola 2010: 10-16.)

Eri-ikäisinä muuttaneiden maahanmuuttajien erilaisia tilanteita voidaan hahmottaa sukupolvi-käsitteen avulla. Etenkin aikuisena maasta toiseen muuttaneita kutsutaan käsitteellä ensimmäisen sukupolven maahanmuuttaja. Uudessa asuinmaassa syntyneitä lapsia kutsutaan käsitteellä toisen sukupolven maahanmuuttaja, vaikka he eivät ole muuttaneet maasta toiseen elämänsä aikana. (Rumbaut 2007 ks. Martikainen & Haikkola 2010: 10-16.)

Erityinen ryhmä ovat ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajat, jotka kuitenkin muuttavat ennen aikuisikää. Rumbaut jakaa alle 18-vuotiaat maahanmuuttajat kolmeen ryhmään. Näin hän haluaa korostaa muuttoikä ja lapsuuden tai nuoruuden kehitysvaiheiden ratkaisevaa merkitystä muuttajien asettumiselle uuteen maahan. Sukupolvi 1,75 (0-5 v.) käy koko koulutusranssa uudessa asuinmaassaan ja on näin ollen hyvin samanlaisessa asemassa kuin maassa syntyneet eli toisen sukupolven maahanmuuttajat. Heillä ei ole juurikaan kokemusta tai lukua kirjoitustaitoa, jota he olisivat oppineet aikaisemmassa kotimaassaan. Monissa tutkimuksis-

sa nämä henkilöt lasketaankin mukaan toisen sukupolven maahanmuuttajiin. (Rumbaut 2007 ks. Martikainen & Haikkola 2010: 10-16.)

Sukupolvi 1,5 (6-12 v.) muuttaa ennen puberteettia ja heillä on yleensä jonkinlaista peruskoulutusta aiemmasta maastaan, mutta päättävät koulutuksensa uudessa maassa. Tutkimusten valossa tämä ikäryhmä pärjää yleensä ilman suurempia haasteita. Sukupolvi 1,25 (13-17 v.) sen sijaan on kaikista hankalimmassa asemassa. Tämä koskee erityisesti erilaisesta koulutus- kulttuurista muuttavia. Kyky omaksua uuden kotimaan kieli on hidastunut, joka voi aiheuttaa vaikeuksia koulussa sekä sosiaalisten suhteiden rakentamisessa. Osa tästä ryhmästä siirtyy suoraan työelämään. Ryhmällä on vain muutama vuosi aikaa aiemmin mainittuun nivelvaiheeseen, jota ennen tulisi saavuttaa mahdollisimman hyvä kieli- ja tietotaso, jonka avulla jatkaa seuraavan asteen koulutukseen. (Esim. Rumbaut 2007, ks. Martikainen & Haikkola 2010: 10-16.) Tähän opinnäytetyöhön osallistuneet henkilöt lukeutuvat juuri tähän 1,25 sukupolven maahanmuuttajien ryhmään.

Lotta Haikkolan (2012) väitöstutkimuksessa on tutkittu toisen sukupolven maahanmuuttajanuoria, transnationaalisuutta ja identiteettiä. Johdannossaan Haikkola toteaa, että tutkimukseen osallistuneet toisen sukupolven maahanmuuttajanuoret korostivat vaihtoehtoista etnistä identiteettiään tai loivat kollektiivisen ulkomaalaisuuden identiteetin. Nuoret eivät kokeneet miellyttäväksi epämääräistä maahanmuuttajan kategoriaa ja suomalaisuus koettiin suljettuna sekä vältettävänä identiteettinä. Kysymys ei kuitenkaan ole minkäänlaisesta syrjäytymisestä vaan nuorten positiivisiksi määritellyistä vastauksista yhteiskuntamme eriarvostaviin ja maahanmuuttajataustaisia ulkopuolelle sulkeviin etnisiin rajoihin. Tämä näkökulma asettaa myös opinnäytetyön lähestymistapaa toimintaan osallistuvien nuorten suhteen. (Haikkola 2012: 13-19.) Ulkomaalaisuuteen tai ei-suomalaisuuteen perustuvia identifikaatioita ei välttämättä tulkiteta merkinä suomalaisen yhteiskunnan ulkopuolelle jäämisestä.

Yleisessä keskustelussa sekä tutkimuksissa maahanmuuttajanuorten sanotaan usein olevan erityisessä syrjäytymisriskissä. Nuorisotutkimusseuran nuorisotakuuta käsittelevässä asiantuntijoiden artikkelikokoelmassa (Gretschel ym. 2014: 40-42) Veli Matti Ulvinen aloittaa artikkelinsa kysymällä mitä termi syrjäytyminen tarkoittaa ja mitkä ovat nuorten syrjäytymisen ja nuorisotakuun välisiä yhtymäkohtia? Hän painottaa, että on aina kysyttävä mistä ja millä tavoin nuori voi syrjäytyä ja päätyä siihen, että termi syrjäytyminen tarkoittaa: ”- nuoren vastentahtoiseen ulosajautumiseen joltakin sosiaalisen yhteisön ja yhteiskunnan elämänalueelta, joka on ollut hänelle mahdollinen.” (Gretschel ym. 2014: 40-42). Opinnäytetyöhöni osallistuvien suomalaisen oppivelvollisuusiän loppupuolella Suomeen muuttaneiden maahanmuuttajanuorten kohdalla herääkin kysymys mikä on ollut heille mahdollista? Ulvinen jatkaakin näin:

”Ihminen ei toisin sanoen pysty syrjäytymään elämänalueelta, jolla hän ei ole koskaan

elänyt, jolle hän ei ole kiinnittynyt, jossa hän ei ole ollut toimintakykyinen, eli jossa hän ei ole saavuttanut kulttuurista suorituskyyä.” (Gretschel ym. 2014: 40.)

Tämä näkökulma tulisi ottaa erityisesti huomioon maahanmuuttajanuorista puhuttaessa ja muistaa kysyä minkälaisessa sosioekonomisessa asemassa yksilöt ovat olleet lähtömaassaan. Maahanmuuttajanuoret eivät välttämättä syrjäydy niinkään heille aikaisemmin mahdollisista sosiaalisista yhteisöistä ja yhteiskunnan elämän alueilta, vaan he eivät koskaan saavuta niitä tai pääse osalliseksi niihin. Tämän opinnäytetyön nuorista puhuttaessa, ei olekaan siksi järkevää keskustella siitä ovatko he syrjäytyneitä vai eivät. Matkalla-projekti pyrkii antamaan heille juuri sellaista kompetenssia, jota vaaditaan siihen, että he ensimmäistä kertaa pystyvät osallistumaan uuteen yhteiskuntaan täysivaltaisina toimijoina.

3 Opinnäytetyön tavoitteet sekä Matkalla-projekti

Tässä kappaleessa avaan tarvittavaa taustatietoa Matkalla-projektista, jonka yhteydessä opinnäytetyö on toteutettu. Tämän jälkeen on esitetty opinnäytetyön tavoitteet. Aloitan kuitenkin Matkalla-projektia toteuttavan Plan Suomi Säätiön esittelyllä.

3.1 Plan Suomi

Kansainvälinen Plan Säätiö on saanut alkunsa John Langdon-Daviesin ja Eric Muggeridgen perustaessa organisaation Espanjan sisällissodassa kärsineiden lasten avuksi vuonna 1937. 30-luvulla syntynyt Planin toiminnan tavoite on pysynyt samana tähän päivään asti: lasten oikeudet - saada lapset turvaan ja kouluun. Euroopan sisällissotien jälkeen 1950-luvulla, järjestön avustustoiminta alkoi siirtyä kehitysmaitiin. (Plan Suomi Säätiö 2014.)

Plan Suomi Säätiö on itsenäinen osa kansainvälistä järjestöä, joka keskittyy lasten oikeuksien edistämiseen ympäri maailmaa. Toiminnan keskiössä ovat kaikkein heikoimmassa asemassa olevat lapset. Järjestö aloitti toimintansa Suomessa vuonna 1998 ja kasvoi nopeasti maan suurimmaksi kummitoimintaa organisoivaksi järjestöksi. Plan on tunnetuin juuri kummitoiminnastaan, hanketoimintaa Plan Suomi säätiöllä on 15:sta eri maassa Suomen ulkopuolella. Lisäksi järjestön toiminta muodostuu yritysyritystyöstä, kotimaan työstä (johon Matkalla-projekti lukeutuu) sekä vaikuttamis- ja viestintätyöstä. Elokuussa 2014 Plan Suomi Säätiön internetsivujen mukaan organisaatio tuki Suomessa 25 000:tta suomalaista avuntarvitsijaa. (Plan Suomi Säätiö 2014.)

Järjestön työn perustana on usko lapsiin ja lasten osallistaminen päätöksenteossa ja tekemisessä. Toiminnallaan Plan tavoittelee lasten oikeuksien toteutumista ja järjestön visio on maailma, jossa ihmisoikeuksia kunnioitetaan ja lapsille annetaan mahdollisuus toteuttaa itse-

ään yhteiskunnan täysivaltaisina jäseninä. Plan Suomen työtä rahoittaa ulkoasianministeriö kumppanuusrahoituksella, joka oikeuttaa Plania toteuttamaan ohjelmatyötä tukevaa globaalikasvatusta Suomessa. (Plan Suomi Säätiö 2014.)

Vuodesta 2007 lähtien Planin työssä ovat näkyneet maahanmuuttajakysymykset ja vuodesta 2009 maahanmuuttajatyö on ollut järjestön strateginen valinta. Strategiassa keskitytään erityisesti peruskoulu- ja oppilaitosyhteistyöhön sekä maahanmuuttajalasten ja nuorten syrjäytymisen ennalta ehkäisyyn. Toukokuussa 2010 Plan aloitti ensimmäisen maahanmuuttajaprojektin nimeltään Minun polkuni yhteistyössä Helsingin kaupungin opetusviraton ja Jakomäen peruskoulun kanssa. Pilotti keskittyi nuorten nivelvaiheeseen ja sen tavoitteena oli vähentää koulupudokkuutta siirryttäessä peruskoulusta toisen asteen koulutukseen tai työelämään. Pilotin toiminta sisälsi vertaisryhmätyöskentelyä nuorille, tuetun TET-jakson ja vanhempien tapaamisia. Kerätty palaute nuorilta, koulujen henkilökunnalta, työpaikoilta ja opetusvirastolta oli erittäin positiivista. Pilottia ei voitu kuitenkaan jatkaa vuoden jälkeen, koska sille ei saatu rahoitusta. Matkalla-projektin tarkoitus on hyödyntää pilotista saatuja kokemuksia. (Matkalla-projekti 2013.)

3.2 Matkalla-projekti

Planin strategian 2012-2015 temaattiset prioriteettialueet ovat koulutus, lastensuojelu ja talouden turvallisuus. Järjestön toiminnan periaatteiden mukaan strategiassa keskitytään tukemaan kaikkein haavoittuvaisimmassa asemassa olevia lapsia ja siten järjestön Suomessa tehtävässä työssä on painopisteeksi katsottu työ erityisesti maahanmuuttajalasten ja -nuorten parissa. (Matkalla-projekti 2013.)

Matkalla-projektin päämääränä on maahanmuuttajataustaisten nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Hankkeelle on luotu päätavoite ja kolme osatavoitetta. Hankkeen päätavoite on ”oppivelvollisuuden loppuvaiheessa Suomeen muuttaneiden nuorten osallisuuden vahvistaminen erityisesti sosiaalisten verkostojen rakentamisen ja nuorten yhteiskunnallisen kiinnittymisen kautta. Tavoitteeseen pyritään vertaisryhmätyöskentelyn ja vapaa-ajantoimintojen avulla. Projekti toteutetaan vapaa-ajan toimintaympäristöissä.” (Matkalla-projekti 2013.)

Päätavoite jakautuu kolmeen osatavoitteeseen, jotka ovat: 1) nuorten elämänhallinnan vahvistaminen, elämänpäiirin laajentaminen ja arkiosaamisen tukeminen, 2) nuorten osallisuuden vahvistaminen ja osallisuutta tukevien toimien kehittäminen osallistamalla vapaa-ajantoimintoihin sekä 3) nuorten vanhempien osallisuuden ja vanhemmuuden vahvistaminen. (Matkalla-projekti 2013.)

3.3 Nuorten reflektio ja tiedonkeruu

Opinnäytetyöllä on kaksi tavoitetta. Ensimmäinen tavoite on tarjota opinnäytetyön toimintaan osallistuneille nuorille reflektiomahdollisuus omasta kesätyökokemuksestaan, ja näin tehdä nuoren ja työn suhde näkyväksi nuorelle itselleen sekä tarjota mahdollisuus tarkastella itseään suhteessa yhteiskuntaan. Toiminnasta syntyvän reflektion on tarkoitus antaa nuorille paremmat edellytykset kehittää itseään työntekijänä. Ensimmäinen tavoite tukee näin myös Matkalla-projektin tavoitteita nuoren oman identiteetin vahvistumisesta sekä tulevaisuudenpolun konkretisoitumisesta. Lisäksi opinnäytetyön toiminta tuki nuorten kielitaidon ja elämäntaitojen vahvistumista ja toteutui yhteisen tekemisen ja osallistumisen kautta.

Toisena tavoitteena on kerätä ja tuottaa informaatiota Matkalla-projektille nuorten kesätyökokemuksista ja siitä ovatko kesätyökokemukset saavuttaneet hankkeen tavoitteita ja mikä niiden kautta tarkastellen onnistui ja mikä ei onnistunut. Tätä varten opinnäytetyössä toimintaa lähdettiin rakentamaan neljän tutkimusteeman avulla, joiden tarkoituksena oli varmistaa tarpeeksi kattavan tiedon hankinta sekä jäsenelty toimintatuokio. Ensimmäisessä osassa toimintaa johti teema nuorten oma kokemus kesätyöstä, toiseksi käsitelimme osallisuuden kokemusta kesätyössä, kolmantena haasteiden kohtaamista työpaikalla ja neljäntenä tulevaisuuden näkymää: ”Minusta tulee isona?”

3.4 Henkilökohtaiset tavoitteet

Henkilökohtainen tavoitteeni on kehittää ja demonstroida omia ryhmänohjaamistaitojani, kuten nuorten innostamista, luottamuksen rakentamista ja ryhmänlukutaitoja. Opinnäytetyön valmistumisen jälkeinen tavoite on päästä työskentelemään nuorten kanssa ja sitä tukien haluan kasvattaa ymmärrystäni maahanmuuttajanuorten yhteiskunnallisesta asemasta ja erityisesti heidän subjektiivisista kokemuksistaan siitä.

4 Tutkittavien ääni kuuluviin - osallistavan toimintatutkimuksen soveltaminen toimintakeskeisessä opinnäytetyössä

Opinnäytetyön muistuttaa menetelmällisesti osallistavan toimintatutkimuksen menetelmiä. Työssä ei ole otettu mallia osallistavasta toimintatutkimuksesta, vaan toteutukseen jälkeen huomattiin työn ja menetelmän yhteneväisyydet tutkimuskohteen lähestymistavan kanssa. Vastaavia menetelmiä on käytetty pitkään antropologiassa ja kehitysmaatutkimuksessa sekä erityisesti ruohonjuuritason kehitysyhteistyöprojekteissa. Metodologia on lähtöisin feministisestä, etnografisesta ja osallistavasta tutkimusperinteestä, jossa tutkimuksen osallistajat nähdään aktiivisina toimijoina ja oman elämänsä ja kokemustensa asiantuntijoina. Menetelmässä tieteellisen tiedon tuottamisen lisäksi pyritään osallistujien yhteisölliseen ja henkilö-

kohtaiseen reflektioon. Osallistavan toimintatutkimuksen tavoitteena on saada tutkittavien ”ääni” kuuluviin. Pyyryn (2012) mukaan osallistavan metodologisen lähestymistavan valinta voidaan nähdä myös tutkimuksen eettisenä linjauksena: Nuoret ovat yhteiskunnallisia toimijoita, joilla on tieto omasta maailmastaan. Osallistavat menetelmät antavat mahdollisuuden kuulla marginaaliryhmiä, jotka eivät puhu ”tutkijoiden ja päättäjien kieltä”. (Pyyry 2012: 37-39.)

Toiminnallisen tutkielman tavoite on muutos, jossa toiminta voidaan nähdä mahdollisuutena parantaa elämänlaatua (Hautala, Hämäläinen, Mäkelä & Rusi-Pyykkönen 2013: 178). Pyyry myös toteaa, että ”lähtökohtana ei tule olla yksilöiden kehittäminen vaan toimintatapojen muutos kohderyhmän aktiivisen osallistumisen kautta”. (Pyyry 2012: 37.)

Opinnäytetyö ei siis tutki mitä muutosta esimerkiksi nuorten suhteessa työhön on tapahtunut ennen ja jälkeen kesätyön, vaan nuorten osallistuminen ryhmään tarjoaa mahdollisuuden muutokseen yksilössä, joka toiminnan kautta näkee itsensä eri tavalla ja toivottavasti uudessa valossa. Itsensä tarkastelun myötä yksilöllä on mahdollisuus löytää uusia toimintatapoja arkeensa ja siten kehittää itseään työntekijänä. (Hautala ym. 2013:178). Reflektointi voi parhaimmillaan johtaa kriittisen tiedostamisen heräämiseen ja vaikei rakenteellisia rajoituksia tiedostettaisikaan syvällisesti, positiivinen kokemus osallistumisesta voi vahvistaa tunnetta pystyvyydestä. Osallistavassa toimintatutkimuksessa on myös kyse kaikkien osapuolten, nuorten sekä tutkijan, yhteisestä kasvusta ja ymmärryksen lisääntymisestä. Pyyryä seurailen, opinnäytetyön tarkoitus on kuitenkin myös kerätä tietoa Matkalla-projektille, jotta projektin toimintaa voidaan kehittää. Näin ollen on mahdollisuus myös Pyyryn mainitsemien toimintatapojen muutokseen nuorten aktiivisen osallistumisen kautta. (Pyyry 2012: 37.)

Toiminnallisilla menetelmillä taataan se, ettei informaation tuottaminen jää kielellisen ilmaisun varaan, joka maahanmuuttajanuorilla voi olla heikkoa. Lisäksi puhuttaessa asioista, keskusteluun osallistujilla voi olla hyvin erilaisia kokemuksia asiasta. Sanojen merkityksiin vaikuttaa aina ihmisen oma historia ja kulttuuri. Näin ollen pelkästään puhuttaessa asioista, aihe ja puhe voi jäädä kovin etäiseksi. (Aitolehti & Silvola 2008: 125.) Sosio- ja psykodraaman luoja Jacob Levi Moreno (1889-1974) puhui yhteisestä tiedostamattomasta, joka käsitti sisälleen ryhmän tai yhteisön sisällä olevia ihmisten välisiä suhteita, joita voidaan tarkastella esimerkiksi sosiometrian avulla (Aitolehti & Silvola 2008:18). Osallistavassa toimintatutkimuksessa toiminnalliset ja luovat menetelmät synnyttävät yhteistä todellisuutta ja yhteisen tiedostamattoman tietoisuuteen tuomista, parhaimmillaan se johtaa kriittisen tiedostamisen heräämiseen (Pyyry 2012: 37).

Toiminnan avulla nuoret jakavat erilaisia kokemuksiaan ja lisäävät toistensa tietoisuutta työn erilaisuuksista ja mahdollisuuksista. Toiminnan avulla nuoret pääsevät vertailemaan toistensa

kokemuksia turvallisella tavalla, jossa vertailu ei tarkoita arvottamista, vaan monipuolista tarkastelua.

Osallistujien toimintaan sitoutumisen kannalta on tärkeää, että toiminnan tavoitteet ja niiden pohjalta suunniteltu toiminta on haasteellista, mutta mahdollista (Hautala ym. 2013: 178-179). Osallistavan draaman opinnoista pohjaten pidän tärkeänä, että ohjaajalla on aikaisemmin hankittua tietoa osallistujista ja heidän toimintakyvystään, joka pohjalta toiminnan haasteellisuus määräytyy. Myös toiminnan eettisyys on ensisijaista ja siksi suunniteltaessa toimintaan tulee valita vain sellaisia harjoitteita, jotka ovat: 1) matalan kynnyksen toimintaa, tarkoittaen että kuka tahansa voi ryhtyä toimintaan, 2) sovellettavissa, 3) ohjaajan itsensä kokeilemia, ja 4) toimintaan osallistuville vapaaehtoisia.

Opinnäytetyön toiminnassa tehdyt harjoitteet eivät siis vaatineet erityistaitoja, kuten soittimien soittotaitoa, akrobaattista osaamista tai voimakasta uskallusta lähteä mukaan. Harjoitteet olivat sovellettavissa, eikä esimerkiksi liikuntarajoite tai kielelliset haasteet estäneet osallistumista. Ohjaajalla oli harjoitteisiin osallistumisesta omakohtainen kokemus ja siten ymmärrystä toiminnan vaikuttavuudesta. Osallistuminen harjoitteisiin oli vapaaehtoista ja osallistujat olivat vapaita säätelämään omaa panostaan. Näin taattiin toiminnan turvallisuus eli ettei harjoitteiden tekemisestä syntynyt henkistä tai fyysistä vahinkoa.

4.1 Osallistaminen

Pyöryn mukaan osallistaminen on myös ongelmallinen käsite, koska sen myötä saatetaan jättää nuorten omat tavat toimia ja osallistua huomiotta. Osallistaminen sisältää ajatuksen toisen ihmisen aktivoimisesta, voimaannuttamisesta ja ”äänen” antamisesta toiselle. (Pyöry 2012: 35). Osallistumisesta puhuttaessa tulee muistaa, että osallistujan kokemuksen tulee olla tavoitteen mukainen. Pyöry käsittelee artikkelissaan osallistavan tutkimusmenetelmän käyttötarkoitusta valtasuhteiden muuttamisen kannalta ja mainitsee sen suosion lisääntymisen liittyvän YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen laajaan ratifiointiin. Sopimuksen myötä ”--lasten ja nuorten osallistuminen heidän omaa elämäänsä koskeviin kysymyksiin nähdään ihmisoikeutena”. Näin ollen, voidaan sanoa, että tutkimusmenetelmä toteuttaa myös opinnäytetyön työelämän osapuolen, eli Plan Suomi Säätiön tavoitteita.

Lasten ja nuorten tutkimisessa osallistamisella pyritään rikkomaan sitä valta-asetelmaa, jossa nuoret olisivat ei-aikuisia ja siten jäävät marginaaliseen asemaan yhteiskunnassa. On kyseenalaistettava ajatus kyvykkästä kaikkivoipaisesta aikuisesta ja taitamattomasta lapsesta tai nuoresta. Sen sijaan kaikkia ihmisiä tulisi tarkastella keskeneräisinä yksilöinä (Thomson 2007 ks. Pyöry 2012: 38). Ajatus liittyy myös elämäntapaajatteluun, joka painottaa ihmisen kasvua läpi elämän.

Pyry kertoo oman nuorisotutkimuksen lähtökohdaksi Thomsonin esiintuoman näkemyksen nuorten marginaalisesta asemasta yhteiskunnassa (Pyry 2012: 39). Tämä herättää itsessäni ajatuksen maahanmuuttajanuorten erityisen marginaalisesta asemasta yhteiskunnassa ja siten osallistavan toimintatutkimuksen näkökulman erityisestä sopivuudesta opinnäytetyölle.

4.2 Sosiometria

Tämän opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa on käytetty sosiometrisia mittauksia, joiden tarkoituksena on auttaa ihmisiä tiedostamaan omia valintojaan (esim. Aitolehti & Silvola 2008: 12, Niemistö 2000: 129). Yleisimmin sosiometrialla tutkitaan henkilöiden välisiä suhteita ja valintoja. Opinnäytetyössä sosiometrialla tutkittiin valintatilanteita, jotka tapahtuivat ke-sätyöpaikalla ja tavoiteltiin yksilöiden ymmärrystä omasta roolistaan eri suhteissa. (Niemistö 2000: 129-130.)

Sosiometriaa käytetään usein psyko- ja sosiodraamatyöskentelyn yhteydessä, ja näiden kaikkien kolmen luojana pidetään Jacob Levi Morenoa (1889-1974). Menetelmät pohjaavat siten morenolaiseen filosofiaan, joka sisältää käsityksen ihmisen spontaaniudesta ja kohtaamisesta. ”Spontaanisuus on mielekäs vastaus uuteen tilanteeseen ja uusi vastaus vanhaan tilanteeseen.” (Moreno 1978 ks. Aitolehti & Sihvola 2008: 23)

Moreno käsitti spontaaniuden enemmänkin valmius- tai olotilana, kuin toimintana. Spontaanissa olotilassa ihminen ei toimi totuttujen roolien ja kaavojen pohjalta, vaan on läsnä ja tuottaa raikasta ja mielekästä toimintaa. Samalla ihmisen turha itsekritiikki on tarpeetonta. Aitolehti ja Sihvola vertaavat spontaanuus-käsitystä Jean-Paul Sartren käsitykseen ihmisen autenttisuudesta olemassaolosta. (Aitolehti & Silvola 2008: 23-24.)

Mainitsin jo aikaisemmin, että Moreno loi yhteistiedostamattoman käsitteen, ja tarkoittaa sillä niitä ryhmän suhteita, joita ihmiset muodostavat ryhmän sisällä tiedostamattaan. Sosiometrinen työskentely lisää tietoisuutta suhteiden olemassaolosta ja käyttämättömistä mahdollisuuksista. (Aitolehti & Silvola 2008: 12, Niemistö 2000: 129-132.) Tarkemmin sanottuna sosiometria tarkastelee ihmisten valintoja ja tuo valintojen sosiaalisen todellisuuden näkymättömän puolen näkyväksi (Niemistö 2000: 129).

Menetelmänä sosiometria palveli osallistavan toimintatutkimuksen mukaisia tavoitteita, koska sen tehtävä ei ole vain mitata ilmiöitä, vaan se on myös terapeuttilinen keino analysoida ja aktivoida henkilökohtaisia valintoja (Niemistö 2000: 131). Sosiometria on myös paljastavaa ja sen paljastavuuden aste riippuu kriteereistä, joiden mukaan ihmisiä pyydetään kertomaan valinnoistaan. Myös Aku Kopakkala käsittelee kirjassaan Porukka, jengi, tiimi, ryhmädyna-

miikka ja siihen vaikuttaminen sosiometriaa ja sanoo että: ” sosiometrinen mittaus on aina interventio, joka muuttaa tilannetta.” (Kopakkala 2005: 124.)

Opinnäytetyön toiminnassa ei tarkasteltu osallistujaryhmän välisiä suhteita vaan nuorten kesätöissä syntyneitä suhteita ja pyrittiin tekemään jokaiselle näkyväksi oma suhde työhön ja toiminta työpaikalla. Ryhmä toimi yksilöiden peilinä ja nuorten kokemukset toistensa vertailukohteina, jotka lisäsivät tietoisuutta kokemuksista ja valinnoista.

5 Toimintapäivä

Tässä osiossa kuvaan nuorten kanssa toteutetun toiminnallisen osion. Kuvaan ensin työskentelysuunnitelmaa, aikatauluja ja toiminnan runkoa, jonka jälkeen kuvaan toteutetut harjoitukset. Harjoitukset ovat jäsenelty tutkimusteemojen mukaan. Viimeiseksi kuvaan palautteen keruun ja yhteisen hetken lopetuksen.

5.1 Työskentelysuunnitelma, aikataulu ja toiminnan runko

Opinnäytetyön toimintapäivä toteutettiin kesäkuussa 2014 Kallahden nuorisotalolla nuorten kesätöiden päättymisen jälkeisellä viikolla. Suunnitteilla oli pitää tarvittaessa myös toinen ryhmä loppukesästä, mutta toiminnan jälkeen katsottiin yksi ryhmä riittäväksi. Tavoitteena oli saada ryhmään 6-14 osallistujaa ja kutsu (ks. liite 1. Kirje vanhemmille) lähetettiin noin kahdellekymmenelle nuorelle. Viimeiseen tuntiin asti, ennen toiminnan alkua, ei ollut varmuutta osallistujien tarkasta lukumäärästä. Yksi syy tähän oli kysymys siitä muistivatko nuoret tuoda mukanaan tutkimuslupalapun (ks. liite 2. Tutkimuslupa) vanhempiensa allekirjoituksella varustettuna. Toimintaan saapui 10 nuorta. Toiminnallisessa osiossa avustavana ohjaajana toimi projektin työntekijä Satu Ojala.

Toiminnallinen osio koostui kuudesta osasta: lämmittelystä, opinnäytetyön neljän tutkimusteeman mukaisesta toiminnasta: 1) nuorten oma kokemus kesätöissä, 2) osallisuuden kokemus kesätöissä, 3) haasteet työpaikalla ja 4) tulevaisuus- Minusta tulee isona sekä lopetuksesta. Harjoituksia oli yhteensä kymmenen. Ohjelman oli laskettu kestävän vajaa kolme tuntia ja aikataulun venymisvaraa oli varattu neljään tuntiin. Näin pyrittiin takaamaan, että kaikkien ääni tuli kuulluksi.

5.2 Lämmittely: ilmapalloharjoitus

Aloitimme toiminnan 15 minuutin lämmittelyllä. Lämmittelyssä nuoret saivat jakautua omavolintaisiin pareihin, jotka syöttelivät toisilleen ilmapalloa. Taustalla soi musiikki antamassa tahtia työskentelyyn. Antamieni ohjeiden mukaan ilmapalloa syöteltiin aluksi käsillä, sitten

jaloilla, sitten päällä ja sitten torsolla. Harjoituksen avulla pyrittiin saamaan keho ja mieli lämpimäksi.

Ilmapallon kanssa työskentely vaatii paljon keskittymistä, koska se kimpoaa kosketuksesta arvaamattomammin kuin tavalliset pelipallot. Palloon keskittyminen luo parhaimmillaan flow-tilaa, jossa itse tekeminen saa kaiken huomion (esim. Hautala ym. 2013: 51-59). Samalla itsensä tarkastelu unohtuu, joka on yksi syistä kyseisen harjoituksen valitsemiseksi nuorille. Halusin, että he vapautuisivat ja rentoutuisivat ryhmässä jo toiminnan alussa.

Toiminnassa huomioni kiinnittyi heti ryhmän erittäin erilaisiin energiatasoihin. Osa ryhmäläisistä pelasi pallon kanssa riehakkaasti, kun taas kahden ryhmän jäsenen läsnäolo oli todella vaatimatonta ja syöttelyn haasteiden lisääntyessä he lopettivat toiminnan kokonaan. Ryhmän ääripäiden saattaminen saman asian äärelle jatkui haasteena läpi ohjauksen.

5.3 Nuorten oma kokemus kesätyöstä

5.3.2 Jana

Pyysin nuoria järjestäytymään erilaisiin janoihin, joissa toinen pää kuvasti esimerkiksi aakkosten alkua ja toinen pää niiden loppua. Janan avulla oli tarkoitus virittäytyä päivän teemaan ja viedä ajatukset takaisin työpaikalle. Helppo harjoitus oli tuttu ryhmälle, eli pidättäydyimme alussa nuorten mukavuusalueen puolella. Janaan järjestäytyminen vaati vuorovaikutusta muiden läsnä olevien kanssa, mikä näin ollen ”rikkoi jäätä” nuorten välillä ja saattoi ryhmän tietoiseksi siitä, ketkä juuri silloin muodostivat toimintaryhmän. Janatyöskentelyn kysymysten avulla hahmotettiin myös miten erilaisissa työympäristöissä kukin oli ollut. Harjoitus kesti noin 10 minuuttia.

Ensimmäiseksi pyysin nuoria asettumaan janalle oman työpaikan nimen ensimmäisen kirjaimen mukaan. Pienen hahmottelun ja harjoittelun jälkeen muodostui jana ja kävimme läpi nuorten kesätyöpaikat, joita olivat muun muassa autopesula, joulukoristeita valmistava pienyritys ja urheilukeskus. Kaksi sanoi olleensa lastensuojelussa (todellisuudessa he olivat olleet Mannerheimin lastensuojeluliiton kesäkerhoissa). Viisi nuorta olivat olleet puutarhatöissä pääkaupunkiseudulla neljässä eri paikassa.

Toiseksi pyysin nuoria järjestäytymään janaan sen mukaan, montako työkaveria kunkin työpaikalla oli ollut. Harjoituksessa kävi ilmi, että kahdella nuorella oli ollut yksi työkaveri, ja toinen heistä mainitsi erikseen työkaverinsa olleen kiinalainen. Kahdella nuorista oli ollut kaksi työkaveria, yhdellä kolme ja yhdellä neljä. Kolmella nuorista oli ollut viisi työkaveria.

Kolmanneksi oli tarkoitus ottaa selvää kuinka tärkeäksi nuoret kokivat kesätyön itselleen, mutta ohjatessani kysymys muuttui kysymyksestä: -Kuinka tärkeä kesätyöpaikkasi oli sinulle? kysymykseksi: -Kuinka kivaa työpaikallasi oli?

Suurin osa nuorista valitsivat paikkansa janan ”kivaa”-päästä. Yksi asettui ensin ”ei ollut kivaa”-päähän, mutta huomattuaan olevansa yksin, vaihtoi hän nopeasti samalle puolelle muiden kanssa. Siirtyminen kuvastaa hyvin ryhmäpainetta ja ryhmään kuulumisen tarvetta toiminnan alussa, joka ohjauksen myöhemmissä vaiheissa laantui ja erilaiset kokemukset alkoivat nousta pintaan. Lopulta asetelmassa kolme nuorta oli janan keskivaiheilla ja loput janan ”kivaa”-päässä. Tuloksiin saattoi vaikuttaa tilassa oleva sohva, johon osa nuorista istuutui, kun valitsivat ”kivaa”-pään. Käydessämme läpi miksi työpaikalla oli ollut kivaa nuorten mielestä, vastasivat he työn olleen helppoa ja ”siistiä”. Yksi nuorista mainitsi työn olleen mahdollisuus. Jatkokysymyksenä kysyin nuorilta mikä oli heidän mielestään parasta työpäivässä. Yksi nuorista kertoi nauttineensa, kun työpaikalle oli tilattu lounaaksi pizzaa.

Olin ymmärtänyt että jana-harjoitus oli nuorille tuttua, mutta se vaati silti harjoittelua alussa. Yllätyin myös siitä, kuinka haastavaa muotojen ja toiminnan hahmottaminen oli nuorille.

Jana-työskentely voidaan katsoa sosiometriseksi menetelmäksi. Jokaisessa jana-harjoituksessa määriteltiin jokin kriteeri, jonka mukaan nuoret asettautuivat janalle suhteessa muihin. Ensimmäistä kahta janaa voidaan pitää tosiasiasosiometrioina, koska niissä käytettiin kriteereitä, jotka eivät olleet mielipiteitä vaan tosiasioita, jotka haluttiin saattaa koko ryhmän tietoisuuteen. Tosiasiat ovat valintoina helppoja ja turvallisia ja sopivat toiminnan alkuun kun halutaan virittäytyä päivän teemaan. Samalla se vahvistaa ryhmän samanlaisuuden kokemusta ja yhtenäisyyden tunteen vahvistumista. (Esim. Kopakkala 2005, 126,129,169). Viimeinen yllä esitetty jana sen sijaan mittasi mielipideasiaa: töissä viihtymistä.

5.3.3 Kuvakortit

Tässä harjoituksessa levitin lattialle pakallisen postikortteja, joista pyysin nuoria valitsemaan rauhassa kolme kuvakorttia, jotka kuvastivat jontenkin kahta viikkoa kesätöissä. Harjoituksen kesto oli noin 13 minuuttia. Samalla musiikki soi taustalla. Korteilla työs-

Kuva 1. Harjoituksessa nuorten valitsemia kortteja

kentely mahdollistaa hyvin intuitiivisen tiedon tuottamisen. Kuvat virittävät keskustelua ja niiden avulla pystytään kertomaan ja näyttämään myös tunteita, esimerkiksi korttien värien avulla. Harjoituksessa korttien oli tarkoitus toimia myös kielen tukena ja kannustaa puhumisen avulla jakamiseen.

Valitsemisen jälkeen istuimme lattialle ja jokainen kertoi jotain korteista. Kortit kuvastivat paljon nuorten kesätöiden konkreettisia toimintaympäris-

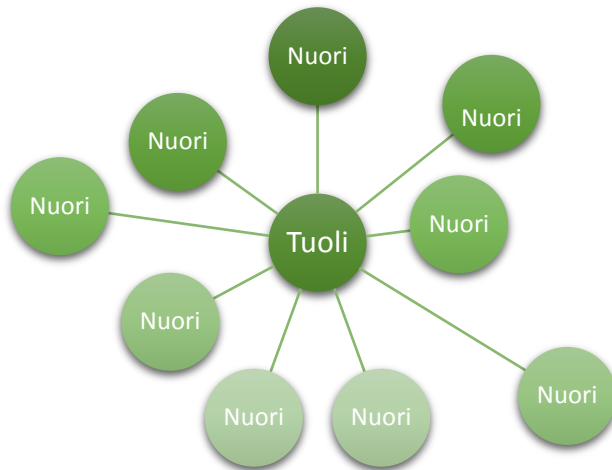
Kuva 2. Harjoituksessa nuorten valitsema kortteja

töjä. Kortteja ja niihin liitettyjä kokemussanoja olivat: viidellä nuorella kukat, kahdella pienet lapset, yhdellä iloisuus ja yhdellä metsässä olo. Myös kuuma sää mainittiin. Jakamisen jälkeen pyysin nuoria liittymään omalla kortillaan vielä jonkin toisen korttiin ja kertomaan kokemukseen. Liittymisellä pyritään tekemään näkyväksi muun muassa se, että hyvinkin erilaisista työpaikoista riippumatta voidaan löytää samanlaisia kokemuksia ja tuntemuksia työnteosta. Liittyminen koettiin aluksi hankalaksi, eikä aiheesta syntynyt keskustelua, mutta lopulta jokainen pyrki löytämään jotain yhteistä omasta ja jonkun toisen kokemuksesta ja kortit muodostivat pareja tai ryhmiä.

5.4 Osallisuus

5.4.1 Tuoli-sosiometria

Asetin salin keskelle yhden tuolin ja kerroin sen kuvastavan jokaisen omaa kesätyöpaikkaa ja sen työyhteisöä. Ohjeistin nuoria etsimään oman paikan salissa suhteessa tuoliin ja valitsemaan etäisyyden ja asennon, joka kuvastaa heidän kokema suhdetta ja osallisuutta työyhteisössä. Sosiometria kesti noin 10 minuuttia. Hiljaisuudessaan paikan ja asennon ottamisella tavoiteltiin mahdollisuutta tarkastella tunteita, jotka ovat saattaneet olla hyvin tiedostamattomia. Esimerkiksi asennon ottaminen on kehon tapa auttaa tunteiden tutkailussa. Tuoli työyhteisön kuvastajana oli turvallinen kohde kertoa tunteistaan ja asioiden ääneen sanominen tuottaa helpommin hahmotettavia muotoja tunteista ja siten ymmärrystä itsestään ja suhteestaan työyhteisöön. (Ks. esim. Kopakkala, tilasosiometria 2005, 131.)

Kuvio 2. Tuoli-sosiometria (kuvastaa miten harjoitus toimii, ei nuorten todellisia valintoja)

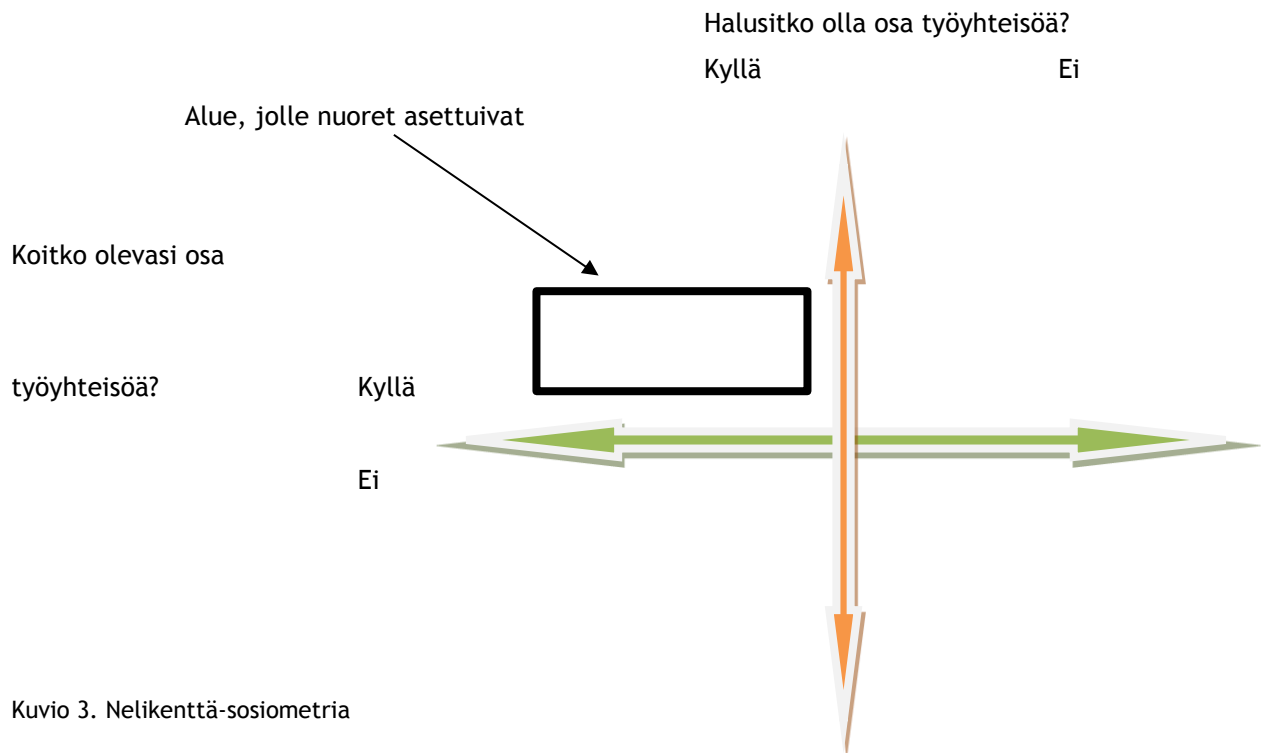
Nuorten paikkavalinnat vaihtelivat paljon toisistaan. Osa ilmaisi tyytyväisyyttä ja vain positiivisia tunteita työpaikkaansa kohtaan. Kolme mainitsi pitkästä työmatkasta, yksi heistä piti työkokemustaan myös raskaana.

Harjoituksessa näkyi selvästi kuinka ensimmäinen tekijä asettaa mallin toiminnalle. Ensimmäinen nuori kertoi, että hänellä oli ihan kivaa, työ oli helppoa ja työajat olivat ok, jonka jälkeen muidenkin nuorten vastaukset käsittelivät myös työn helppoutta/vaikeutta ja samat sanat toistuivat. Tämä asettaa toiminnan luotettavuuden kyseenalaiseksi tutkimuksellisenä menetelmänä. Tämän opinnäytetyön toimintaryhmän kanssa mallin ottaminen on saattanut olla erityisen voimakasta sanallisissa harjoituksissa, koska kielellisten vaikeuksien sattuessa oli varmasti helppo toistaa edellisen valitsemat sanat.

5.4.2 Nelikenttä-sosiometria

Selostin nuorille, että salin lattiasa kulkee kaksi janaa, jotka muodostavat ristin. Toisen janan päissä olivat väittämät ”Koin, että minut otettiin mukaan työyhteisöön” ja ”Koin, että minua ei otettu mukaan työyhteisöön”, sekä toisen janan päistä ”Halusin olla osa työyhteisöä” ja ”En halunnut olla osa työyhteisöä”. Pyysin heitä asettumaan nelikentälle näiden väittämien mukaan. Kaikki nuoret asettuivat siihen nurkkaan, joka kuvasti kokemusta työyhteisön mukana olosta ja halusta olla mukana. Pyysin nuoria kertomaan vieressä olevalle jotain kokemuksesta. Parikeskustelun jälkeen kaikki kertoivat vielä yhteisesti jotain kokemuksistaan. Nuoret ilmaisivat, että olivat olleet hyvin mukana työyhteisössä. Yksi mainitsi, että hänellä oli hyvä ohjaaja, työkaverit ja hän sai apua heiltä. Harjoitus kesti noin 15 minuuttia.

Harjoituksen kysymyksillä oli tarkoitus tehdä näkyväksi kuinka vuorovaikutus työpaikalla on kaksisuuntaista. Miettiessään, halusiko nuori olla mukana työyhteisössä, pääsi hän reflektimaan vastuutaan omasta vuorovaikutuksestaan työpaikalla.

Kuvio 3. Nelikenttä-sosiometria

Tässä välissä pidimme noin 20 minuutin tauon, jonka aikana söimme hankkimiani eväitä ja meille tarjottiin nuorisotalolla valmistettua ruokaa. Seurustelu oli vapaata. Pyrimme Sadun kanssa ottamaan vapaampaa kontaktia nuoriin.

5.5 Haasteet työpaikalla

5.5.1 Jana

Halusin luoda toistoa ohjaukseen tekemällä välipalan jälkeen saman harjoituksen kuin toiminnan alussa, joka on toimintaan takaisin virittäytymisen kannalta mielekästä. Ohjasin harjoituksen improvisoiden ja harjoituksessa esiin tulleiden teemojen myötä esitin aina jatkokysymyksen, jonka avulla muodostettiin uusi jana. Harjoitus kesti noin 20 minuuttia.

Ohjeistin nuoret asettumaan janalle samalla tavalla kuin aikaisemminkin. Järjestystä määrittä kysymys: ”Hankalan tilanteen sattuessa, tiesitkö keneltä pyytää neuvoa?”. Asetuttuaan paikalle kävimme läpi nuorten vastaukset. Tarvitessaan apua työpaikalla nuoret sanoivat, että olisivat kysyneet apua muun muassa esimieheltään, kassalta tai ohjaajalta. Neljä kymmenestä ei ollut varma kenen puoleen he olisivat voineet kääntyä. Jatkoisin aihetta kysymällä tiesivätkö

nuoret, että jokaisella oli oma työnhajaaja työpaikalla, johon osa ryhmästä vastasi myöntävästi.

Muodostamatta uutta janaa, kysyin nuorilta, tiesivätkö he keneen he olisivat voineet ottaa yhteyttä, jos heidän esimiehensä olisi ollut hankala. Kaksi nuorista ilmoitti nopeasti hankkeen yhden työntekijän nimen: Mikko. Kysytyäni erikseen nuorilta harkinnan jälkeen kuusi osasi myös nimetä hankkeesta jonkun henkilön. Yksi vastasi, ettei tiennyt. Yksi nuorista mainitsi nimen Tuuli, johon muut nuoret reagoivat hämmentyen, koska nimi ei ollut muille tuttu. Myöhemmin kävi ilmi, että hän oli toiminut hankkeessa harjoittelijana, ja oli sekä nuorille, että minulle tuntematon nimi. Hämmennyksen seurauksena nuori vastasi uudestaan kysymykseen vastaamalla hätänumeron, 112. Vastausten jälkeen, kerroin vielä nuorille, että hankalassa tilanteessa he olisivat voineet ottaa yhteyttä hankkeen ohjaajiin.

Kysyin nuorilta mikä asia jännitti heitä eniten ennen kesätyön aloittamista. Nuoria olivat jännittäneet muun muassa uudet ihmiset työpaikalla; jos jokin menisi rikki sekä pienten lasten kanssa oleminen. Yksi nuorista sanoi olleensa hieman ujo kysymään neuvoa ensimmäisenä päivänä, mutta työkavereihin tutustumisen myötä tilanne helpottui. Kolme nuorta vastasi, ettei heitä jännittänyt mikään.

Jatkoin aihetta pyytämällä nuoria asettumaan janaan järjestykseen sen mukaan kuinka paljon heitä jännitti ensimmäisenä päivänä. Neljä nuorista asettui janan ”ei jännittänyt”-päähän, yksi täysin keskelle janaa ja viisi janan ”jännitti”-päähän. Kyselin nuorilta paikkojen valintaa, ja vastaukseksi kysymykseen, miksi ei jännittänyt, sanottiin: ”Koska mä oon boss.”

Pyysin nuoria asettautumaan janaan järjestykseen sen mukaan kuinka positiiviseksi he kokivat kesätyökokemuksensa. Kuvailin positiivista päätä sanoilla: ”Oli todella kivaa, ei olisi tarvinnut jännittää, oli mukavaa, kaikki onnistui todella hyvin.” Keskikohtaa kuvailin sanoin: ”Oli ihan ok.” Negatiivista kokemusta kuvasin sanoin: ”Minulla oli sen lainen olo, että oli todella vaikeaa.”

Käydessäni nuorten kokemuksia läpi, en enää käynyt jokaisen vastauksia yksitellen vaan annoin nuorten kertoa vapaasti, jos he halusivat jotain asiasta sanoa. Positiivisten kokemusten päähän oli asettunut kuusi nuorta ja sain yhden nuoren kommentiksi, että työ oli ollut kivaa koska siellä oli ollut pieniä lapsia. Keskikohtaan asettui kaksi nuorta, jotka eivät ilmaisseet mielipidettään sanallisesti. Negatiivisten kokemusten päähän, jota määritti paljon ohjauksessa käyttämäni sana ”vaikeaa”, seisojaksi kaksi nuorta, mutta ryhtyessäni avaamaan heidän kokemuksia, hivututtui toinen heistä lähemmäksi keskikohtaa. Paikalleen jääneen nuoren kanssa kävin seuraavan keskustelun:

Nuori: ”Vika päivä, mä olin vaan et onneks, huhu.”

Ohjaaja: ”Oliks sun työpaikalla jotain tosi tyhmää, jotain mistä et tykännyt?”

Nuori: ”Joo, mun piti nostaa jotkut isot puut ja piti viedä jonnekin, se oli kyllä.”

Ohjaaja: ”Okei, oli raskasta?”

Nuori: ”Joo. Ei kukaan tullu auttaa.”

Ohjaaja: ”Ei kukaan tullu auttaa!”

Nuori: ”Ei.”

Ohjaaja: ”Miks ei?”

Nuori: ”Ne sano mulle sä oot mies.”

Ohjaaja: ”Oliks sä sit vähän silleen että olis voinu auttaa?”

Nuori: ”Joo. Yks kiinalainen tuli.”

Ohjaaja: ”Okei, noni, se oli se sun kavveri?”

Nuori: ”Joo.”

Pyysin nuoria asettumaan janalle sen mukaan saivatko he hyvää palautetta työnohjaajaltaan tai esimieheltään vai eivät saaneet palautetta lainkaan. Kaikki nuoret asettuivat hyvän palautteen päähän janalla. Jatkoin aihetta kysymällä mikä oli se asia, jossa jokainen koki olevansa todella hyvä työssään. Yksi nuorista vastasi heti, ettei ollut myöhässä töistä kertaakaan, johon kaksi muuta yhtyivät. Ajoissa olemisesta koettiin selkeästi ylpeyttä. Muita asioita olivat leipominen, jalkapallon pelaaminen sekä jouluvaatteiden pakkaaminen. Kaksi ryhmän nuorisista ei ilmaissut tiettyä asiaa missä olivat olleet hyviä.

5.6 Tulevaisuus- Minusta tulee isona

5.6.1 Haaveiden hetki

Ohjasin nuoret ottamaan oman tilan salissa ja istuutumaan tai käymään makuulle, ottamaan mukavan asennon ja halutessaan sulkemaan silmänsä. Kerroin nuorille, että käymme läpi rentoutuksen, jossa matkaamme kymmenen vuoden päähän tulevaisuuteen. Aluksi nuoret vaikuttivat rauhattomilta, mutta höpinä loppui vähitellen kun musiikki alkoi soida. Musiikin soidessa ohjasin nuoria olemaan hiljaa, keskittymään omaan hengitykseen, ottamaan mukavan asennon, laittamaan silmät kiinni halutessaan, tunnustelemaan omaa energiatasoaan, tiedostamaan onko mielessä paljon ajatuksia ja jos, niin antamaan niiden mennä ohi ja palauttamaan oma huomio aina takaisin omaan hengitykseen.

Alun jälkeen ohjasin nuoret miettimään itseään kymmenen vuoden päähän tulevaisuuteen, miettimään missä he ovat, minkälaisia perheen jäseniä heillä on ja kenen kanssa he viettävät aikaansa. Jatkoin ohjaamalla nuoria miettimään 10 vuoden päähän tilannetta, jossa kaikki elämässä on onnistunut todella hyvin ja kaikki heidän läheisensä voivat hyvin. Pyysin nuoria

miettimään missä he ovat silloin töissä, mikä on heidän unelmatyöpaikka, mitä kouluja he ovat saattaneet käydä päästäkseen ammattiinsa, minkälaista heidän töissä on, minkälaisia työkavereita heillä on, paljon he saavat palkkaa. Olin suunnitellut rentoutuksen kestoksi yhden musiikkikappaleen, joka oli 4,33 minuuttia.

Rentoutuksen jälkeen jaoin nuorille kynät, paperin ja kirjekuoren. Ohjeistin nuoria kirjoittamaan tai piirtämään paperille kirjeen itselleen kymmenen vuoden päähän, joka sisältäisi asioita omasta unelmatyöpaikasta, kuten mikä työpaikka on, miten he ovat saaneet työpaikan ja mitä kouluja he kävivät sitä varten, minkälaisia työkavereita heillä saattaa olla, kaikkea mitä he rentoutuksessa haaveilivat työpaikastaan. Kerroin, että kirje tulee heille itselleen, eikä muut tule näkemään sitä ja nuoret saavat kirjoittaa kirjeeseen haluamallaan kielellä. Ohjeiden antamisen jälkeen tarkistin vielä, että kaikki pääsivät kirjoittamisessa alkuun ja laitoin taustalle musiikkia soimaan. Kaikki nuoret kirjoittivat paperinsa täyteen. Harjoituksen jälkeen kyselin nuorilta, minkälainen olo heillä oli ja kaikki vaikuttivat raukeilta, vähän väsyneiltä ja rennoilta.

5.6.2 Liikkuvat patsaat

Pyysin nuoria saapumaan samalle viivalle, jossa olimme tehneet janaharjoitukset, vielä viimeisen kerran. Jaoin nuoret kahteen jaolla ryhmiin ja kerroin nuorille, että he tulevat tekemään liikkuvat patsaat, joita he harjoittelevat ensin oman ryhmänsä kesken. Kerroin, että patsaiden tulisi tehdä sitä työtä mistä nuoret haaveilivat rentoutuksen aikana, tai jos joku ei olisi halunnut paljastaa omaa haaveammattiaan muille, sai keksiä myös toisen. Näytin nuorille vielä esimerkillä minkälainen omani voisi olla. Laitoin musiikin soimaan taustalle ja jakaudimme Sadun kanssa auttamaan ryhmiä. Toisen ryhmän nuoret keksivät jokaisen omaa ammattia kuvastavia liikkeitä ja toisessa ryhmässä nuoret loivat yhdessä yhden kohtauksen, jossa kaikki ammatillaiset esiintyivät samassa tilanteessa.

Harjoittelun jälkeen ohjasin toisen ryhmän istumaan alas yleisöksi katsomaan toisten esitystä ja kerroin, että esityksen jälkeen yleisön tulisi arvata mitä ammatteja esityksessä esiintyi.

Ensimmäisen ryhmän esityksessä kaksi poikaa pelaa jalkapalloa kun toinen heistä kompastuu, paikalle saapuvat kolme henkilöä yksi ambulanssin ääntä matkien. Kompastunut henkilö maaka maassa kun kaksi henkilöä tekee jotain mikä näyttää hoitotoimenpiteiltä. Kolmas demonstroi jotain mikä näyttää mittaamiselta ja tietokoneen näppäilyltä. Kun esitys vaikutti päättyneeltä, tarkastin oliko se loppunut ja annoimme aplodit. Kysyin yleisöltä, mitä ammatteja he näkivät esityksessä. Esityksestä löytyi kaksi jalkapallonpelaajaa, mutta todellisuudessa toisen haaveammatti oli koripallonpelaaja. Loput ammatit olivat kaksi lääkäriä ja mittauksia tehneen haaveammatti oli datanomi.

Toisen ryhmän esityksessä ensimmäiseksi ryhmä pelasi pallolla, jonka jälkeen kysyin heti yleisöltä, mitä he näkivät esityksessä. Vastaus oli jalkapalloa ja kaksi ryhmästä ilmaisi haluavansa jalkapalloilijaksi. Toiseksi ryhmäläiset katselivat taivaalle kuvitteellisen kaukoputken läpi ja toiveammatiksi toiminnan takaa paljastui avaruudentutkija. Kolmanneksi ryhmä näytti tutkivan jotain pientä kuvitteellisen mikroskoopin läpi ja yleisö arvasi ammatiksi laborantin, joka oli oikein. Yhden ryhmän jäsenen haaveammattia emme saaneet selville.

5.7 Palautetta ohjauksesta ja päivästä

Liikkuvien patsaiden jälkeen pyysin kaikki istumaan lattialle ja kerroin, että edellinen harjoitus oli viimeinen osa ammattiaihetta ja siirryimme nyt palautteenantoon. Ohjasin nuoret pysymään vielä samoissa ryhmissä ja toimimaan kuten jalkapallopelin päätteeksi joukkueiden kätellessä. Ohjasin nuoria muodostamaan vastakkain olevat jonot, jotka lähtevät kättelemään toisiaan. Kättelyn yhteydessä tuli nuorten kiittää toimintapäivästä ja antaa positiivista palautetta toisilleen. Kättelyssä huomasin, että pitkä päivä painoi jo nuoria, eikä harjoitusta suoritettu kovin vakavasti. Yksi tytöistä jättäytyi pois jonostaan ensimmäisen pojan sattuessa vastaan.

Olin kirjoittanut kaikki harjoitukset paperille, johon ohjasin nuorten antavan minulle palautetta päivästä, harjoituksista ja ohjauksestani. Kerroin nuorille, että erivärisillä lapuilla he voivat ilmaista mielipiteensä. Punainen symbolisoi tylsää tai muuten huonoa, vihreä todella hyvää ja sininen jotain siltä väliltä. Jaoin nuorille laput ja kyniä siltä varalta että he olisivat halunneet myös kirjoittaa. Laitoin musiikin päälle ja pidättäydyimme Sadun kanssa kaukana palautteenantoalueesta, jotta nuoret saivat ilmaista mielipiteensä rauhassa.

Palautesarakkeet olin nimennyt seuraavasti: ilmapallot, jana, kuvakortit, tuolit, nelikenttä, jana 2, rentoutus, liikkuvat patsaat, kättely, palaute, ohjaaja, ja muuta. Nuoret keskittyivät tovin palautteen antoon, jonka jälkeen siirryimme lopetukseen.

5.8 Lopetus

Toimintapäivän lopuksi pyysin nuoria istuutumaan sohvalle, sanoin loppusanat ja kiitin heitä päivästä ja osallistumisesta. Kerroin heille, että kiitokseksi osallistumisesta nuorille lähetetään postissa elokuvacliput kotiin.

6 Arviointi

Tässä osiossa käyn läpi opinnäytetyön arviointia. Arviointi perustuu opinnäytetyösuunnitelmaan, toiminnallisen osuuden videodokumentointiin, havainnointiin, nuorilta kerättyyn palautteeseen sekä ohjauksessa mukana olleen projektin työntekijän Satu Ojalan palautteeseen.

”Ongelma määrää metodin eikä metodi ongelmaa” (Järvinen & Järvinen 2011: 3).

Opinnäytetyön metodi mukaili osallistavaa toimintatutkimusta, joka taas pohjautuu osaksi etnografiseen perinteeseen. Etnografisen tutkimusmenetelmien tulosten sanotaan olevan monella tavalla välittyneitä, minkä haluan nostaa esiin opinnäytetyötä arvioidessa. Van Maanenin mukaan tulosten välittyneisyys johtuu seuraavista seikoista: 1) Tutkija määrittää mikä on relevanttia havaita ja mikä taas ei ole sitä. Syynä tähän voi olla tutkijan väärä etäisyys mikä kyseisen opinnäytetyön kohdalla tarkoittaa kahta asiaa: lyhyt perehtymis- ja toiminta-aika toimintaryhmän kanssa sekä tutkijan läheinen ja henkilökohtainen suhde tutkimusaiheeseen. 2) Kysymykset, joita on esitetty tutkittaville riippuvat historiallisesta tilanteesta. Toisaalta opinnäytetyön kiinnostavuus liittyy historialliseen tilanteeseen. 3) Kaikilta tietolähteiltä vaaditaan kykyä itsereflektioon. Tämä seikka on opinnäytetyössä ollut kuitenkin yksi tavoitteista ja metodin valitseminen perustuu osaksi tämän ongelman ratkaisemiseen. 4) Tuotettu tieto voi olla harhaanjohtavaa, tarkoituksellisesti tai tarkoittamatta. Tämä on erityistä huomiota vaativa seikka ja voidaan olettaa, että jossain määrin näin on myös tapahtunut opinnäytetyön toiminnassa. (Järvinen & Järvinen 2011: 96.)

6.1 Menetelmien soveltuvuus

Ohjauksessa käytetyt menetelmät loivat hyvän kokonaisuuden, jonka avulla pyrittiin antamaan nuorille tilaisuus reflektoida kesätyökokemustaan ja keräämään tietoa nuorten kokemuksista. Sain ohjauksesta apunani olleelta projektin työntekijältä palautetta toiminnasta:

”Harjoitteet olivat hyvin valittuja siitä näkökulmasta, että kohtasit jokaisen nuoren erikseen, mikä mahdollisti sen, että jokaisen ääni tuli kuuluviin. Harjoitteet olivat pääosin hyvin valittu ja tiesit mitä teet. Annoit selkeitä ohjeita ja puhuit tavalla, jota nuoret ymmärtävät. Harjoit-

teiden kautta nuoret varmasti pohtivat hieman omaa työtään ja Matkalla-hankkeen kannalta työsi auttaa meitä varmasti kehittämään kesätyöhön liittyviä työtapoja.”

Koen menetelmien palvelle hyvin opinnäytetyön ensimmäistä tavoitetta tarjota nuorille mahdollisuus reflektointiin. Työni toisen tavoitteen näkökulmasta, eli tavoitteesta hankkia tietoa projektille, arvioitavaa materiaalia olisi työssä voinut olla enemmän ja sen määrään vaikutti eniten se, että toiminta oli kertaluontoista. Kuitenkin kertaluontoinen toteutus valittiin, jotta nuoret pääsisivät yhden purun jälkeen viettämään kesälomiaan. Toisen ryhmän pitäminen taas katsottiin liian suureksi haasteeksi työlle, koska se olisi muun muassa vaatinut ryhmien tulosten välistä vertailua ja siten vienyt huomiota muualle. Menetelmällisesti haastattelu olisi myös saattanut tuottaa enemmän analysoitavaa, mutta näen toiminnallisuuden palvelle nuorten reflektointia parhaiten, joka oli työn ensimmäinen tavoite. Toiminnan myötä sanoja ei kuitenkaan tuotettu valtavasti ja siten jäänkin pohtimaan tuleeko nuorten ”ääni” tarpeeksi voimakkaasti läpi opinnäytetyön kirjallisessa osiossa. Osa nuorten kokemuksista sai muotonsa kehollisen ilmaisun kautta, jonka kuvaamiseen olisi voitu panostaa enemmän.

Toimintapäivän kuvauksessa näkyy hyvin myös se kuinka sanojen määrä kasvaa tauon jälkeisessä toiminnassa. Sopivinta materiaalin määrän kasvattamiseksi olisi varmaankin ollut enemmän sitä tuottavat harjoitukset. Jälkikäteen ajateltuna kuvakortit ja ainakin toinen sosiometrisistä mittauksista olisi voitu jättää tekemättä, koska ne vaikuttivat haasteellisilta nuorille ja korvata parin kanssa tekemisellä, jonka taas totesin erittäin hedelmälliseksi. Tähän olisi sopinut osallistavassa toimintatutkimuksessa käytettävä parihaastattelu, jossa nuoret olisivat ensin saaneet itse kehittää haastateltavia kysymyksiä kesätyöhön liittyen ja sitten haastatella toisiaan ja kirjata vastauksia.

6.2 Ohjauksen onnistuminen

Alussa ohjaamiseni oli jännittynyttä, joka näkyi hyvin ilmapallolämmittelyn ohjauksessa. Harjoitus ei onnistunut erityisen hyvin, verrattuna aikaisempiin ohjauskokemuksiini samasta harjoituksesta. Syynä tähän näen lyhyen toiminta-ajan sekä liian vähäisen valmistautumisen, minkä olisi voinut korjata esimerkiksi ohjaajan alkulämmittelyllä ennen osallistujien saapumista. Epäselvien sääntöjen takia, erityisesti loppua kohden harjoituksen punainen lanka oli kateissa. Tavoitteena oli saada nuorten keho ja mieli vireäksi ja tämä kuitenkin saavutettiin. Lämmittelyn aikana minulle hahmottui hyvin myös ryhmän jäsenten eri energiatasot sekä kuuntelu- ja ymmärryskyky. Palautetta harjoitteesta projektin työntekijältä: ”Harjoite toimi hyvin ja sai nuoriin liikettä sekä poisti alun jännitystä. Nuoret lähtivät kivasti mukaan.”

Lämmittelyä seuranneessa janaharjoituksessa tarkoitus oli saattaa nuorten ajatukset takaisin työpaikalle ja tehdä näkyväksi nuorten oma kokemus kesätöistä. Koen, että harjoitus palveli tarkoitustaan ja saattoi myös toimintapäivän tarkoituksen käyntiin. Osana kokonaisuutta jana käynnisti negatiivisen palautteen antamisen mahdollisuuden nuorille, mikä koen tärkeäksi opinnäytetyön tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Palautetta harjoitteesta projektin työntekijältä: ”Harjoite oli toimiva ja janatyöskentely tuttua nuorille jo entuudestaan. Harjoitteen avulla saatiin tietoa nuorten kesätöistä ja he toimivat yhdessä löytääkseen oman paikkansa janalta.”

Janaharjoituksessa yksi kysymyksistäni vaihtoi muotoaan, kun tarkoitus oli ottaa selvää kuinka tärkeäksi nuoret kokivat kesätyön itselleen, mutta ohjatessani kysymys muuttui kysymyksestä: -Kuinka tärkeä kesätyöpaikkasi oli sinulle? kysymykseksi: -Kuinka kivaa työpaikallasi oli? Koinkin ristiriidaksi suunnitelmassa pysymisen sekä ymmärretyksi tulemisen, siten että suunnitelman mukaiset kysymykset tuli kysytyä. Samalla puheen tuottamisessa tärkeää oli värikäs, monipuolinen ja samalla selkeä ohjeiden anto, jotta nuoret saisivat kiinni siitä mitä milloinkin haluttiin mitata tai tutkia.

Kuvakorttien kanssa istuimme lattialle, mikä toi hyvää energiavaihtelua ohjauskokonaisuuteen. Ennako-oletuksenani oli, että saisin harjoituksen avulla tietoa nuorten kokemuksista erityisesti tunnetasolla, mutta vastaukset pysyivät hyvin konkreettisissa asioissa. Syynä tähän saattoi olla se, että toimintamuoto oli ehkä nuorille uusi ja itse sääntöjen harjoittelu vaati keskittymistä. Toisena syynä oletan olleen harjoituksen sanallisuuden. Ohjauspäivämme oli vasta alussa ja siksi luottamus ryhmän kesken eikä ryhmän ohjaajaan ollut vielä ehtinyt rakentua. Näin ollen tunteiden jakaminen oli kohtuuttoman korkea tavoite. Palautetta harjoitteesta projektin työntekijältä: ” Harjoitteen toinen osa oli hieman haastava nuorille ja tuntui, etteivät kaikki ihan ymmärtäneet, mistä oli kyse. Tavoittelemasi nuorten kokemus liittymisestä jäi ainakin osittain saavuttamatta.” Siten tavoitteet nuorten reflektoinnista sekä tiedon keräämisestä jäivät saavuttamatta tämän harjoituksen osalta. Kuvakorttien sijaan toimintaan olisi sopinut aikaisemmin mainitsemani parihaastattelu.

Myös tuolisosiometriassa jakaminen ja puhumisen jatkaminen edellisestä harjoituksesta tuotti hieman paineita nuorille. Ohjauksen dokumentointivideossa näkyy selvästi yhden nuoren helpotus, kun en valinnutkaan häntä ensimmäiseksi jakajaksi. Ohjauskokonaisuuden kannalta tähän kohtaan olisi sopinut paremmin jokin nopeatempoisempi innostava harjoitus. Toisaalta nuoret alkoivat kertoa enemmän negatiivisia kokemuksia työstään: ”Rankka, pitkä matka, en jaksanut.” Tästä voidaan kuitenkin päätellä, että lämpeneminen aiheen käsittelyyn ja luottamus ohjaajaan ja ryhmään oli alkanut kasvaa. Erityisen positiivista harjoituksessa oli, että se vähensi nuorten mallin ottamista toisistaan. Vaikka ensimmäisen nuoren ilmaisusta otettiin mallia, jokainen valitsi oman paikan suhteessa tuoliin, jotka vaihtelivat paljon. Tästä voidaan

arvioida että jokaisen omaa reflektointia on tapahtunut, vaikka sen sisältö ei sanallisesti välittynyt muille ryhmäläisille, ohjaajille eikä siten myöskään projektille. Palautetta harjoitteesta projektin työntekijältä: ”Tunteiden käsittely kyseisessä ryhmässä oli haastavaa.”

Ohjatessani nuoria keskustelemaan keskenään nelikenttä-harjoituksessa sanoin: ”Teidän pitää sit kertoa myös mulle”. Tähän yksi nuorista vastasi: ”Todella vaikea kun minä kerron sinulle”. Tämä kommentti herätti kysymyksen oliko ohjelma liian sanalista. Puheen tuottaminen tuntui välillä kovin raskaalta nuorille, erityisesti kun yritimme päästä pintaa syvemmälle puhumalla, joka otti aikansa. Aihe tuntui aiheuttava tylsistymistä nuorissa. Harjoituksessa positiivista oli parikeskustelut. Toisen nuoren kanssa keskusteleminen vaikutti hedelmällisemmältä kuin koko ryhmälle jakaminen. Palautetta harjoitteesta projektin työntekijältä: ”Osa ei ehkä ymmärtänyt, mitä piti tehdä ja miksi. Sait kuitenkin jokaisen puhumaan ja kertomaan omia tuntemuksiaan aiheesta. Olisit voinut antaa osalle nuorista hieman enemmän aikaa vastata ja vaatia hieman enemmän.”

Toisessa janaharjoituksessa yksi nuorista kertoi työssään olleen parasta nähdä eri kukkalajeja, johon vastasin: ”Okei, toi oli hyvä”. Ohjaajana pyrin kuitenkin vastaamaan kaikille samalla tavalla, esimerkiksi käyttämällä sanaa ”kiitos” tai ”ok”, siten ettei osallistujien kokemukset ja informaation antamista arvoteta, vaan viestisin kaikkien osallistumisen olevan minulle yhtä tärkeää. Sanomalla: ”Toi oli hyvä”, reagoin liian innokkaasti nuoren kykyyn arvostaa omaa oppimismahdollisuuttaan. Vastaavaa tapahtui myöhemminkin ohjauksessani. Koen tämän myös tasapainoiluksi ryhmän innostamisen sekä jokaisen omanlaisen osallistumistavan hyväksymisen välillä. Harjoituksessa onnistuttiin toteuttamaan opinnäytetyön tavoitteita erityisen hyvin. Nuoret kertoivat avoimesti tunteistaan, kuten jännityksestä ja suhteistaan työpaikan muihin työntekijöihin. Harjoituksessa syvennyttiin aiheeseen pitkään ja tartuttiin nuorten tuottamiin teemoihin jatkokysymyksillä. Tämän johdosta harjoituksesta saatiin paljon tietoa nuorten kokemuksista joiden pohjalta useat kehitysehdotukset projektille on luotu.

Rentoutus ja liikkuvat patsaat olivat tunnelmallisesti toimintapäivän onnistuneimmat harjoitukset. Tämä on siten luonnollinen tulos, että ne olivat päivän viimeisimpiä harjoituksia, joten luottamus ohjaajaan, ryhmään ja itse toimintaan oli ehtinyt kasvaa. Rentoutuksessa myös musiikki näytteli isoa roolia ja mietinkin mitä vaikutuksia sillä olisi ollut päivään, jos sille olisi annettu samanlaista roolia jo aikaisemmin. Rentoutuksessa välittyi tunne, että nuoret todella pohtivat omaa tulevaisuuttaan ja kirjeiden kirjoituksessa näytti asiaa syntyvän. Siten voidaan arvioida, että opinnäytetyön ensimmäisessä tavoitteessa nuorten reflektoinnista onnistuttiin erinomaisesti. Liikkuvat patsaat taas antoivat nuorille oikeanlaista tilaa ilmaista itseään ja ne antoivat myös oikeanlaisen vapauden nuorille säädellä omaa panostaa osallistumiseen. Liikkuvat patsaat olivat miellyttävä tapa jakaa yhteisesti jokaisen omia tulevaisuuden haaveita, ja niiden avulla saatiin myös hyvin konkreettisia tuloksia nuorten ammattitavoista.

Nuorilta kerätyn palautteen pohjalta voidaan sanoa toimintapäivän ja harjoitteiden olleen onnistuneita, koska sain palautteessa vain vihreitä lappuja, jotka siis ilmaisivat positiivisia kokemuksia. Palautteen luotettavuuteen kannattaa tietoenkin suhtautua kriittisesti. Kommenteja toiminnasta sain vähän. Harjoitteista tuoli-sosiometriaa oli kommentoitu kivaksi, liikkuvia patsaita mielekkääksi, palautekättelyä hyväksi, ohjaajaa ystävälliseksi, mukavaksi ja reiluksi. Muuta?-osiossa luki ”fudis peli”, jonka asiayhteyttä voi vain arvailla.

Ohjaajaparin läsnäolo helpotti toimintaa, nuorten oloa ja myös minun. Ohjaajaparini oli hyvin läsnä ja otti tilannetta haltuun kun itse jouduin keskittymään ohjelman vetämiseen. Parilta kerätty palaute on tärkeä osa opinnäytetyöni ja toiminnan arviointia ja siten sen luotettavuutta.

6.4 Tavoitteiden saavuttaminen

Yhtenä opinnäytetyön tavoitteena oli mahdollistaa nuorten reflektio toiminnan avulla ja osa nuorista tuottikin reflektiivistä sisältöä. Tästä hyvänä esimerkkinä käy yhden nuoren toteamus: ”Mä olin vähän ujo alussa”. Osa nuorista ei tuottanut reflektiivistä puhetta ollenkaan, mutta jo paikan valitseminen suhteessa työyhteisöä edustavaan tuoliin antaa mahdollisuuden reflektoida. Kuitenkaan ei voida olla varmoja mitä nuorten mielessä liikkui, valitsivatko he paikkansa todella pohtimalla kysytyjä asioita, vai liikkuivatko he vain muista mallia ottamalla. Tavoitteeni oli kuitenkin mahdollistaa reflektio, antamalla nuorille siihen tarkoitettu aika ja paikka sekä kysymykset. Koen saavuttaneeni tämän tavoitteen, koska kaikki harjoitteet valittiin toimintaan reflektointia tuottavan mahdollisuutensa takia.

Toisena tavoitteena oli tuottaa Matkalla-projektille tietoa siitä, minkälaisia kokemuksia nuorilla oli kesätöistään ja laatia kehitysehdotuksia kerätyn tiedon perusteella. Ohjauksessa mukana olleen projektin työntekijän Sadun mukaan oli mielenkiintoista olla mukana ja kuulla minkälaisia kokemuksia nuorilla oli. Kirjallinen työ ei kuitenkaan onnistu välittämään niitä hienoja yksityiskohtia, jotka minulle ja Sadulle toiminnassa näkyivät. Keskeisiä havaintoja ja projektille osoitettua osaa on kehitetty projektin työntekijöiden kanssa käydyn keskustelun avulla ja arvioisin opinnäytetyöstä käydyn keskustelun olleen hedelmällistä kummallekin osapuolelle ja sen tulosten näkyvän nyt kirjallisessa osiossa.

Henkilökohtaiset ja ohjaustavoitteeni saavutin kohtalaisen hyvin. Opinnäytetyöprosessin myötä ymmärrän paremmin nuorten ja maahanmuuttajanuorten yhteiskunnallista asemaa ja erityisesti subjektiivisia kokemuksia siitä. Olen tyytyväinen kirjallisentyön teoria osioon, siltä osin, että se kokoaa hyvin näkemyksiäni siitä mikä työhön osallistuneiden nuorten elämässä on relevanttia. Menetelmien teoria taas kuvaa hyvin sitä lähestymistapaa, jota pidän tärkeänä

nuoria kohdatessa. Lisäksi koen onnistuneeni arvostavan lähestymistavan toteutuksessa toimintaa ohjatesani.

Palautetta projektin työntekijältä Sadulta: ”Olit todella luonteva nuorten kanssa ja kokemuksesi ryhmäohjauksesta näkyi selkeästi. Olet innostava ohjaaja ja sait jotain irti myös hiljaisemmista nuorista. Pidit ohjat käsissäsi ja aktiivisemmat pojat aisoissa. Harjoitteet olivat hyvin valittuja siitä näkökulmasta, että kohtasit jokaisen nuoren erikseen, mikä mahdollistit sen, että jokaisen ääni tuli kuuluviin. Harjoitteet olivat pääosin hyvin valittu ja tiesit mitä teet. Annoit selkeitä ohjeita ja puhuit tavalla, jota nuoret ymmärtävät. Harjoitteiden kautta nuoret varmasti pohtivat hieman omaa työtään ja Matkalla-hankkeen kannalta työsi auttaa meitä varmasti kehittämään kesätyöhön liittyviä työtapoja.”

7 Yhteenvetoa

Tässä osiossa kokoan tärkeimmät havaintoni, toiminnallisesta osiosta nousseet vastaukset työn tutkimusteemoihin sekä nostan esiin projektin tulevaisuuden ja kehittämisen kannalta erityisiä seikkoja.

7.1 Työn keskeiset havainnot

Toiminta oli jaettu neljään tutkimusteemaan, joiden avulla haluttiin kartoittaa nuorten kesätyökokemuksia: kokemus, osallisuus, haasteet ja tulevaisuus. Käyn havainnot läpi teemotain, mutta osaksi aiheet menevät päällekkäin pyrkiessäni myös kronologisuuteen. Ensimmäinen tutkimusteema on nuorten oma kokemus kesätöistä.

Yleisesti voidaan sanoa nuorten kokemusten olleen positiivisia. Kokemuksissa työstä nuoret kertoivat työn helppoudesta tai vaikeudesta. Toiminnan alussa nuoret kertoivat kokeneensa työn helpoksi, mutta myöhemmin myös raskaammat ja negatiivisemmat kokemukset nousivat esille. Lisäksi kesätyökokemuksen miellyttävyyttä määrittää monelle itse työn haasteellisuuden lisäksi työmatkan pituus.

Positiivisimmat kokemukset olivat niillä nuorilla, jotka olivat työskennelleet lasten kanssa. Positiivisista kokemuksista lasten kanssa työskentely ja yhdellä nuorella kasvillisuuden kanssa työskentely olivat olleet miellyttäviä kokemuksia, jotka liittyivät itse työnsisältöön kun taas muissa kokemuksissa positiiviset kokemukset syntyivät jostakin työn ohessa olleista asioista. Yhden nuoren kiinnostuksen kohde oli avaruudentutkimus ja työpaikkana oli ollut puutarha, ja hän mainitsi työnsä olleen mahdollisuus. Vaikutti siltä, että nuori oli luonnontieteellisistä asioista kiinnostunut, ja tässä määrin työpaikka ja kiinnostuksen kohde olivat osuneet hyvin ykseen.

Toisena teemana käsittelemme osallisuuden kokemusta. Ohjauksessa suurin osa nuorista kertoi heillä olleen muutama työkaveri ja osallisuuden kokemuksia käsitellessä kaikki nuoret ilmaisivat kokeneensa olleen osa työyhteisöä. Tästä voidaan päätellä, että jonkintasoista tutustumista oli useimmilla tapahtunut, mutta kaikkia työyhteisön jäseniä ei oltu vielä koettu työkavereiksi. Raskain kokemus tuntui olevan sillä, joka ei ollut kokenut saaneensa apua. Tarinasta herää myös kysymys, oliko nuori ollut tasavertainen jäsen työyhteisössä, vaikka hän osallisuutta käsitelleessä osuudessa ilmaisikin kyllä osallisuuden kokemuksia. Hänen lauseestaan: ”koska sä oot mies”, herää myös kysymys kuinka vanhoilliset käsitykset sukupuolirooleista työpaikalla vallitsi. Kuitenkin tämä apua kaivannut nuori mainitsi ohjauksen eri osissa työkaverikseen ”yhden kiinalaisen”, vaikka työyhteisöön oli kuulunut toki muitakin. Myöhemmin hän kertoi, että kun hän oli kokenut työnsä raskaaksi, hän oli saanut apua tältä yhdeltä kiinalaiselta. Tarina osoittaa hyvin sen miten ulkomaalaisuus voi saada merkityksiä yhteisössä, niin kuin teoria osassa esitettiin: Haikkolan tutkimukseen osallistuneet toisen sukupolven maahanmuuttajanuoret korostivat vaihtoehtoista etnistä identiteettiään tai loivat kollektiivisen ulkomaalaisuuden identiteetin (Haikkola 2012: 13-19). Nuori kuvaili työkaveriaan etnisyyden kautta ja on mahdollista, että hän on kokenut jonkinlaista yhteenkuuluvuutta, vaikka hänen etninen taustansa oli eri kuin työkaverin.

Kolmannessa osassa haasteita käsitellessämme osa nuorista painotti, ettei haasteita ollut työpaikalla ollenkaan. Kysellessäni aiheesta tulkitsin nuorten kokevan lojaalisuutta työpaikkojaan kohtaan, kun kysyessäni haasteista he painottivat voimakkaasti, ettei mitään hankalaa tullut työpaikalla vastaan. Projektin puolesta kiinnostavaa oli luonnollisesti se miten nuoret selvisivät työpaikoillaan osasivatko he pyytää apua ja saivatko he sitä. Nuorille oli nimetty erikseen työnhajaajat työpaikalta ja osa nuorista koki tyytyväisyyttä työnhajaajaansa, mutta osa ei osannut kertoa keneltä he olisivat pyytäneet apua työpaikalla. Kaikille nuorille ei ollut selvää mistä he olisivat saaneet apua haasteita kohdatessaan. Lisäksi yksi nuorista kertoi olleensa aluksi ujo kysymään neuvoa, mutta tutustuttuaan työntekijöihin ongelma katosi, joten haasteen kohtaamista ja ratkaisemista oli tapahtunut ainakin yhdellä. Erityisesti tarvitessaan työyhteisön ulkopuolelta apua, osalle nuorista oli epäselvää, että he olisivat voineet ottaa yhteyttä Matkalla-projektin työntekijöihin. Kuitenkin projektin ohjaajista Mikko, on saanut jonkinlaisen yhteyden kahteen toimintaan osallistuneeseen poikaan. Kysyttäessä keneen nuoret olisivat ottaneet yhteyttä tarvittaessa Mikon nimi tuli niin sanotusti kuin apteekin hyllyltä. Toki muitakin työntekijöiden nimiä mainittiin kiitettävästi, mutta yhdelle nuorista ei taas ollutkaan selvää keneen hän olisi voinut ottaa yhteyttä apua tarvitessaan.

Työjakson alussa nuoria oli luonnollisesti jännittänyt, minkä voi tulkita olleen myös vastuun jännittämistä ja ymmärtämistä. Kaikkien jännitys oli kuitenkin laantunut, minkä taas voi tulkita onnistumisen kokemuksina sekä työkokemuksen kertymisensä.

Aikatauluista kiinnipitäminen ja ajoissa olemisen tärkeys oli omaksuttu ja se oli myös jotain mikä haluttiin aikuisille kertoa. Työnteon ja suomalaisen työmaailman käytännöt ja henki olivat tulleet tutummiksi nuorille. Erityisesti ajoissa olemisen ylpeys oli suurta. Tästä tilanteesta herää kuitenkin ajatus, että ajoissa oleminen on ehkä ymmärretty asia jolla on merkitystä aikuisille ja mitä aikuiset nuorilta vaativat. Siten ajoissa oleminen on merkityksellistä vain vuorovaikutuksessa aikuisten kanssa. Voidaan kuitenkin yleisesti sanoa, että aikatauluista kiinni pitäminen on tärkeää ja tarkkaa suomalaisessa työmaailmassa ja ajoissa olemisen ylpeyden määrän voi hyvin suhteuttaa siihen, että asian tärkeys on myös ymmärretty.

Neljännessä osassa käsiteltiin tulevaisuutta. Rentoutuksesta huomasi nuorten tarpeen leppämiseen sekä harjaantuneen otteen tulevaisuuden suunnitteluun, jota projektin aikana ryhmissä olikin jo aiemmin tehty. Yhdeksän kymmenestä kertoi haaveammattinsa. Heistä tulee jalkapalloilijoita, lääkäreitä, koripalloilija, avaruudentutkija, datanomi ja laborantti.

Lääkäriin ammatista haaveilevat, haaveilevat vanhasta ja perinteisestä vahvasta professiosta, joka herättää helposti arvostusta. Lääkäriin ammatin saamiseksi vaaditaan vaativa korkeakoulutus ja voimme pitää tätä esimerkkinä nuorten kunnianhomosta. Nuoret eivät kuitenkaan ole välttämättä tarvinneet erityistä tietoa mahdollisista koulutuslinjoista, vaan ammatti on yleisesti tunnettu. Toisin taas datanomin ja laborantin ammateista puhuneilla kahdella nuorella oli jo selkeä ammattinimike mielessä, johon löytyy myös oma koulutuslinjansa. Tämä saattaa olla osoitus siitä, että nuoret ovat saaneet projektin kautta tarvitsemaansa tietoa yhteiskunnan koulutus- ja ammattimaailmasta.

Urheilijan ammatista haaveilevien nuorten haaveita on vaikea arvioida, koska emme voi arvioida niiden realistisuutta. En halua sanoa suoraan, että nuorten jalkapalloiluhaaveet olisivat epärealistisia nuorten haihatteluja. Toiseksi ohjauksessa kannustettiin nuoria haaveilemaan juuri parhaasta mahdollisesta tulevaisuudestaan. Ennen kaikkea urheilijan ammattihaaveet kuvastavat nuoruuden identiteetin rakentamiseen liittyviä ihanteita ja ideaaleja, jotka konkretisoituvat julkisten henkilöiden kuten pop- ja urheilutähtien kautta (Dunderfelt 1990: 96).

Muun muassa Siivonen & Heikka (2011) mainitsevat, että maahanmuuttajia ohjataan helposti matalapalkkaiseen ja erityisesti auttamisammatteihin. Kuitenkin monella nuorella oli selkeä tulevaisuuden ammatti mielessä, kuten datanomi, lääkäri tai laborantti ja nuorten toiveet osoittavat että haaveet ovat monipuolisia, kunnianhimoisia ja monella korkeakoulutukseen tähtääviä. Tähän ristiriitaan Matkalla-projekti onkin omiaan tarjoamaan apua, olemalla se osapuoli joka varmistaa nuorten ”äänen” esiin pääsemisen.

Lopuksi integraation näkökulmasta tarkastellen voidaan vielä korostaa, että projektin tarjoama kesätyö on ollut nuorille tärkeä suomalainen työkokemus ja monille varmasti se ensimmäinen.

mäinen. Nuoret ovat päässeet tekemään töitä, mikä itsessään katsotaan yhteiskuntaan integroivaksi tekijäksi, jonka avulla pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunnan jäsenyys osaksi ansaitaan (Forsander ym. 2001:59). Toiseksi integraatio on tapahtunut turvallisesti ja hallitusti, projektin kantaessa vastuuta. Kesätyö on ollut omiaan nuorten matkalla itsenäistymiseen ja nuoret ovat päässeet kokeilemaan ja näkemään erilaisia rooleja, joiden kautta rakentaa omaa identiteettiään (Dunderfelt 1990: 94-95).

7.2 Matkalla-projektille

Työpaikkojen valinnoissa pyrkimys nuorten vahvuuksien tukemiseen on toteutuessaan tuottanut nuorille onnistumisen kokemuksia, esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliiton työpaikoissa ja siten on suositeltavaa panostaa tähän tulevaisuudessakin.

Valmentaminen, jota työnantajille tarjottiin, on tarpeellista. Myös palautteen keruu heiltä ja sen vertaileminen nuorten kokemuksiin on suositeltavaa.

Koska nuoret kertoivat avoimesti muun muassa alkujännityksestään, voitaisiin nuorten valmentamisen yhteydessä käytännön lisäksi käsitellä nuorten tunteita, joita tuleva kesätyö heissä herättää. Tunnetason lisäksi, voidaan antaa lisä varmistusta seuraavien teemojen käsittelyn tarpeelle jatkossakin: työntekijän ja työnantajan vastuut, ongelmatilanteiden ratkaiseminen sekä avun pyytäminen. Myös kontaktihenkilöiden nimeämiseen kannattaa panostaa siten, että kaikki osaisivat automaattisesti nimetä henkilön sitä kysyttäessä, kuten projektin työntekijän Mikon ja kahden pojan kanssa oli onnistuttu.

Nuorilla on tarve rentoutumiseen ja rauhoittumiseen. Rentoutuksesta syntynyt voimakas kokemus muistuttaa taas siitä kuinka nopeaa ihmisen kehitys nuoruudessa on, kun hän kehittää identiteettiään kokeilemalla eri rooleja ja muodostaa arvomaailmaansa ja kuinka kriittisessä vaiheessa he ovat oman tulevaisuutensa suunnan luomisen suhteen (Erikson 1982: 249-250; Dunderfelt 1990: 95-97). Siksi esimerkiksi tulevaisuuden suunnittelun yhteydessä olisi suositeltavaa harjoitella myös rentoutumista ja itsehoitoa, jotka tasapainottaisivat nuoria.

Työ omalta osaltaan varmistaa myös sitä, että projektin yhteistyö koulujen kanssa on tärkeää ja tiedon välittäminen projektilta koululle arvokasta. Olisi hyvä, jos projektissa esiin tulleet nuorten tulevaisuuden haaveet välitettäisiin koulun tietoon ja koulu pystyisi vielä paremmin tarjoamaan opinto-ohjausta ja tarvittavaa tukea, jonka avulla nuoret saavuttavat tavoitteensa ja toiveensa.

Nuoruuden tärkeimpiä tehtäviä ovat identiteetin kehittyminen ja itsenäistyminen sekä maailmankatsomuksen, arvomaailma ja moraalien kehittyminen, joiden avulla nuori voi ohjata elä-

määnsä ja ottaa vastuuta taloudellisista seikoista (Erikson 1982: 249-250; Dunderfelt 1990: 94-95). Nuoruudessa ihminen myös kokeilee johtajuuden ja alamaisuuden malleja (Dunderfelt 1990: 92-103). Tähän kaikkeen kesätyöpaikat ovat varmasti tarjonneet hyvän harjoittelu mahdollisuuden ja toimineet kasvun paikkoina. Projektin kirjallisissa materiaaleissa kesätyö on kuitenkin esitetty ensisijaisesti palkkiona nuorille sitoutumisesta vertaisryhmään puoleksi-toista vuodeksi. On kuitenkin suositeltavaa, että kesätyö nähtäisiin palkkion sijaan tärkeänä osana nuoren kasvua projektissa. Erityisesti siksi, että projektin arjessa on panostettu nuorten tukeen ja kasvatukseen myös kesätyöprosessin yhteydessä.

8 Pohdinta

Opinnäytetyöprosessini alussa aiheen valitseminen oli haasteellista ja vaihdoin sitä kaksi kertaa. Vaihtaminen ja etsiminen kuitenkin kannattivat, koska läpi prosessin olen ollut varma seuraavasta: Aiheeni tärkeys, kiinnostavuus itselleni sekä sen yhteiskunnallinen ajankohtaisuus. Loppua kohden tunne vain vahvistui, kun teorian ja oppimisen myötä ymmärsin aina paremmin mihin yhteiskunnallisiin ja kehityspsykologisiin kehyksiin aiheeni sijoittuu.

Kartoittaessani opinnäytetyön teoreettista taustaa ymmärsin nopeasti, että maahanmuuttotutkimuksen maailmassa minut itseni laskettaisiin usein samaan ryhmään kuin opinnäytetyöni toiminnalliseen osuuteen osallistuneet Matkalla-projektin nuoret. Tutkimuksen maailmassa maahanmuuttajataustaisen ja erityisesti monikulttuurisuus-käsitteen alle luetaan joskus niin maahanmuuttajat, toisen sukupolven maahanmuuttajat kuin niin sanotusta seka-avioliitoista, eli maahanmuuttajan (tai ulkomaalaisen) ja kantasuomalaisen välisistä liitoistakin syntyneet - etenkin identiteettiä käsittelevässä tutkimuksessa. Itse kuulun tähän viimeisimpänä mainittuun ryhmään.

Niin sanotuista sekaliitoista syntyneitä käsittelevässä tutkimuksessa näiden lasten identiteetin rakentumista kuvataan usein kahden kulttuurin välissä kasvamisen kehyksen avulla. Tämä ei koske minua, eikä itse kulttuurien käsitteleminen tai kuuluminen kahteen kulttuuriin ole ollut identiteetilleni iso kysymys, koska perheeni, jossa olen kasvanut, on muodostunut vain suomalaisista henkilöistä. Identiteettini rakentumiseen sekä suhteeseeni yhteiskuntaan ja muihin ihmisiin on sen sijaan kyllä vaikuttanut ihonvärini ja muiden ihmisten tarve määritellä minua.

Kuitenkin tiedonhankinnan ja teoriaan tutustumisen myötä huomasin, että tutkimuksessa minut joskus lasketaan siis samaan kategoriaan kuin Matkalla-projektin nuoret. Löydänkin kyllä tutkimuksesta paljon tietoa, joka koskee myös itseäni. Tiedon lukeminen avasi ymmärrystä itsestäni, mutta samalla syntyi vaara aiheesta poikkeamiseen. Opinnäytetyöni tarkoitus oli keskittyä ryhmän nuorten äänen kuluvaan tekemiseen, ei itseni terapioimiseen.

Toisaalta, koska lukeudun ulkopuolisten ihmisten tekemissä määrittelyissä joskus Matkalla-
nuorten kanssa samaan ns. maahanmuuttajataustaisten ryhmään, on minulla tiettyä omakoh-
tasiin kokemuksiin perustuvaa tietoa ja ymmärrystä näiden nuorten kokemusmaailmasta, ja
siten jaamme jonkin muotoisen kollektiivisen ymmärryksen maailmasta, joka on vain ”mei-
dän”. Tämä oli omiaan rakentamaan luottamuksellista ilmapiiriä minun ja ohjattavien nuor-
ten välille ja luomaan nuorille kokemusta, että ymmärrän heitä ja heidän tunteitaan, riippu-
matta siitä mihin kokemuksen syntymisen syyt perustuvat.

Samalla opinnäytetyöni vaarana on se, että tutkimusaiheeni on liian lähellä tutkijaa ja siten
minun on vaikea etäännyttää itseäni tutkimuskohteesta. Samalla taas jotkin asiat olen saatta-
nut ymmärtää paremmin ja jotkin olen ottanut itsestään selvyytenä.

Tuntuu kuitenkin uskomattomalta ymmärtää 25-vuotiaana, että tutkimusmaailman käsitteissä
olen joskus osa ryhmää, johon en tunne lainkaan kuuluvani. Tätä kautta voin hyvin ymmärtää
myös nuorten mahdollisia toiseuden kokemuksia ja sitä mistä asioista ulkopuolisuuden koke-
mukset syntyvät. Samalla tämä kokemus määritteli opinnäytetyön näkökulmaa, jossa halusin
painottaa maahanmuuttajuuden sijasta osallistujien nuoruutta.

Olen tyytyväinen opinnäytetyössäni valitsemiin metodeihin ja näkökulmaan. Opinnäytetyötä
tehdessä aivan loppuvaiheessa syntyi ymmärrys siitä, että opinnäytetyöni metodit kuuluvat
osallistavan toimintatutkimuksen piiriin. Ennen tätä opinnäytetyötä oli toteutettu toiminnalli-
sen opinnäytetyön viitekehyksen alla. Tämä selittää myös jotkin ristiriidat joita työssä ilme-
nee. Voidaan myös sanoa, että opinnäytetyö olisi hyvin erilainen jos olisin jo alussa lähtenyt
suunnittelemaan sitä osallistavan toimintatutkimuksen viitekehystä käsin. Tällöin opinnäy-
tetyössä olisi käytetty osallistavan toimintatutkimuksen kahta erityistä metodia: nuorten osal-
listumista toiminnan suunnitteluun sekä nuorten osallistumista raportointiin. Koin metodin
erittäin inspiroivaksi ja toivon, että joskus tulevaisuudessa pääsen kokeilemaan sitä kokonai-
suudessaan.

Kun pohdin toiminnallista osioita, minut yllätti, että muotojen hahmottaminen ja ohjeiden
ymmärtäminen oli melko vaikeaa nuorille. Tämä haaste herättää kysymyksen, osasinko ottaa
huomioon nuorten vasta kehityksessä olevan abstraktien asioiden hahmottamiskyvyn?

Toimintaa suunnitellessa pidin musiikin käytön merkitystä tärkeänä, mutta pyrin muistutta-
maan samalla itselleni että monelle muulle ja nuorille se ei välttämättä merkitsisi mitään.
Kuitenkin ohjauksen lopussa kun olin ohjannut nuoria kirjoittamaan haaveitaan kirjeeseen,
yksi nuorista pyysi, että laittaisin taas musiikin soimaan. Tämä pyyntö kuvastaa sitä kuinka
ohjausprosessissa jokainen valittu elementti on tärkeä ja osallistajat kyllä huomaavat ne.

Toimintaan osallistuminen saattoi olla välillä raskasta nuorille, mutta näen itse että se oli myös tärkeää ja hyödyllistä. Reflektointiin kannustavaa toimintaa rakentaessani, olisi minun pitänyt pohtia valmiiksi oliko minulle toiminnassa tärkeämpää hauskuus ja iloinen meno, vai nuorten reflektointi. Saatoin ajatuksissani haaveilla toimintakerrasta, joka olisi ollut samaan aikaan ihana ja hauska, kuin myös syvälinen ja tunteita tutkaileva. Tavoitteeni oli kuitenkin epärealistinen.

Opinnäytetyön ohjauksessa haastavaa oli tasapainoilu kahden tavoitteeni kanssa. Koin ristiriidan tiedon hankinnan projektia varten ja nuorten oman reflektion välillä. Piti tasapainoilla sen välillä mitä opinnäytetyö ja projekti tarvitsevat, ja mitä taas nuoret itse saavat toiminnasta. Vasta siinä vaiheessa kun ymmärsin paremmin tekeväni osallistavan toimintatutkimuksen menetelmiä mukailevaa toimintaa, ymmärsin myös kahden tavoitteen mahdollisuutta myös tukea ja palvella toinen toisiaan.

Ohjaajana pohdin olisiko toiminnassa pitänyt olla enemmän nuorten luovuutta, omaa ilmaisuvoimaa ja energiaa hyödyntävää toimintaa. Ryhmä muodostui erittäin erilaisista nuorista, joista kaksi eivät ilmaisseet itseään kuin parilla sanalla tai käsillä viittoen kun vilkkaimmilla taas oli vaikeuksia pysyä erossa salista löytyneistä jalkapalloista kesken toiminnan. Estradilla olo olisi saattanut tarjota vilkkaimmille intensiivistä energistä toimintaa, mutta samalla se olisi saattanut jättää hiljaisimmat kokonaan ulkopuolelle.

8.1 Oma kasvu

Sanoisin, että ohjaajana ja ihmisenä toiminnassani näkyvät voimakkaasti suuripiirteisyyttä, spontaanisuus sekä intuitiivisuus. Työskentelyssä nautin mahdollisuuksiin tarttumisesta, eikä suunnitelmien muuttaminen lennossa ole ongelma. Päinvastoin jämäkästi suunnitelmassa pysyminen luovassa prosessissa tuottaa minulle vaikeuksia. Ryhmän ohjauksessa työskentelen persoonallani ja melko tunnepohjaisesti.

Jo aikaisemmista ohjauskokemuksistani tiesin että improvisaation vara toimii omassa ohjauksessa hyvin. Myös opinnäytetyön ohjauksessa päädyn siihen tulokseen, että hedelmällisintä on jättää harjoituksissa improvisaatiolle tilaa, joka mahdollistaa osallistavan toimintatutkimuksen periaatteiden mukaisen toiminnan, kun voi luoda harjoituksen aikana uusia kysymyksiä aikaisemmin esiin nousseiden teemojen pohjalta. Toiminnassa tämä tapahtui vasta haasteita työpaikalla käsitellessä osiossa (ks. 5.5).

Opinnäytetyön ohjauksessa isoin haasteeni oli juuri suunnitelmassa pysyminen. Jännitin suunnitelman toteutusta, joka näkyi ohjauksessani ja olemisessäni. Minusta tuntui, että rentoutu-

minen ja läsnäoloni alkoi toiminnassa vasta tauon jälkeen. Koen, etten päässyt käyttämään kaikkia vahvuuksiani ohjaajana opinnäytetyössäni, joka on tietenkin pettymys.

Osa jännitykseni latautumisesta johtui siitä, että kyseessä oli nimenomaan opinnäytetyötä varten tehtävä ohjaus. Toiminnallisen osuuden tärkeys itselleni oli niin suuri. Kokemukseni on, että vaikka en olisi suunnitellut toimintaa erityisen tarkasti, rentouteni ja kyky tarkastella ja aistia ryhmää tuottavat parhaiten onnistuneen ohjauksen. Ohjatessani toimintaa, oli suunnitteilla, että olisi mahdollista toteuttaa toinenkin ryhmä. Siksi toiminnan olisi pitänyt olla toteutettavissa samanlaisena myös tälle toiselle ryhmälle. Tämä loi jännitystä siitä, että toiminta olisi myös toistettavissa.

Kun tarkastellaan opinnäytetyön kautta oppimaani osana tulevaa sosionomin ammattiani, koen sen olleen tarpeellinen perusteiden rakennus työelämään. Tavoitteeni on päästä työskentelemään nuorten kanssa, painottuen monikulttuurisiin ryhmiin ja luovien menetelmien käyttöön. Opinnäytetyön myötä olen oppinut peruskäsitteet ja kartoittanut tutkimuskirjallisuutta. Tosin päällimmäinen tunne on se, että lukeminen on vasta alussa, mutta tiedän kyllä mitä haluan lukea. Ymmärrän myös paremmin omia lähtökohtiani ja tiedostan paremmin mikä ve-toaa tunteisiini.

Tulevaa ammattiani ajatellen voin sanoa, että olen muodostanut arvopohjan, jonka kautta haluan nuorten ja erityisesti maahanmuuttajanuorten kanssa tehdä töitä. Se muodostuu juuri siitä näkemyksestä, että ihmisen kehitys on koko elämän läpi jatkuva prosessi, jonka myötä aikuinenkaan ei ole millään tavalla ”valmis tuote”. Tahdon sosionomina tukea nuorten kasvua ja työssäni toimia nuoria arvostavalla, osallistavalla työotteella, jossa nuoret ovat oman elämänsä ja tarpeidensa asiantuntijoita. Opinnäytteen myötä en ole vain löytänyt työskentelyleni lähtökohtia vaan olen myös löytänyt toimintatapoja toteuttaa sitä ja ymmärrän mihin viitekehukseen lähestymistapani kuuluu.

9 Lähteet

- Aitolehti, S. & Silvola, K. (2008): Suhteiden näyttämöt. Näkökulmia psykodraamaan. Helsinki:Duodecim.
- Berry, J.W., Poortinga, Y.H., Segall, M.H., Dasen, P.R. (2002): *Cross-Cultural Psychology: Research and Applications*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dunderfelt, T. (1990): *Elämänkaaripsykologia*. Helsinki:WSOY.
- Erikson E. H. (1982): *Lapsuus ja yhteiskunta*. Jyväskylä: Gummerus.
- Eronen, Härmälä, Jauhiainen, Karikallio, Karinen, Kosunen, Laamanen, Lahtinen. (2014): *Maahanmuuttajien työllistyminen, taustatekijät, työnhaku ja työvoimapalvelut*. Työ ja elinkeinoministeriön julkaisuja.
- Forsander, A., Ekholm, E., Hautaniemi, P., Ali, A., Alitolppa-Niitamo, A., Kyntäjä, E., Quoc Cuong, N. (2001): *Monietnisyyden, yhteiskunta ja työ*. Helsinki:Palmenia kustannus.
- Forsander, A. (2002): *Luottamuksen ehdot. Maahanmuuttajat suomalaisilla työmarkkinoilla*. Väestöliitto: Helsinki.
- Gretschel, A., Paakkunainen, K., Souto A-M. & Suurpää L. (2014): *Nuorisotakuun arki ja politiikka. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 150, verkkojulkaisuja 76*. Liike.
- Haikkola, L. (2012): *Monipaikkainen nuoruus. Toinen sukupolvi, transnationaalisuus ja identiteetti*. Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2012:15.
- Hautala, T., Härmäläinen, T., Mäkelä, L & Rusi-Pyykkönen, M. (2011): *Toiminnan voimaa. Toimintaterapia käytännössä*. Helsinki:Edita.
- Heikkilä, E. & Pikkarainen, M. (2008): *Väestön ja työvoiman kansainvälistyminen nyt ja tulevaisuudessa. Siirtolaisuustutkimuksia A 30*. Siirtolaisuusinstituutti, Turku.
- Järvinen, P. & Järvinen, A. (2011): *Tutkimustyön metodeista*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino.
- Martikainen, T., Sintonen, T. & Pitkänen, P. (2006): *Ylirajainen liikkuvuus ja etniset vähemmistöt*. In: Martikainen, T. (toim.): *Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla*. Suomalaisen kirjallisuuden seura: Helsinki.
- Matkalla-hankkeen vertaisryhmän työkirja (2013). Plan Suomi Säätiö.
- Niemistö, R. (2000) *Ryhmänluovuus ja kehitysehdot*. Tampere: Tammer-paino.
- Opetushallitus. Koulutus ja tutkinnot. Perusopetus. Kieli- ja kulttuuriryhmät. Maahanmuuttajat. Viitattu 6.6.2014. http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/kieli_ja_kulttuuriryhmat/maahanmuuttajataustaiset_oppilaat
- Plan Suomi Säätiö. Viitattu 13.9.2013. <https://plan.fi>
- Pohjanpää, K., Paananen, S., Nieminen, M. (2003): *Maahanmuuttajien elinolot. Venäläisten, virolaisten, somalialaisten ja vietnamilaisten elämää Suomessa 2002*. Elinolot 2003:1. Tilastokeskus, Helsinki.

- Pyry, N. (2012): Nuorten osallisuus tutkimuksessa. Menetelmällisiä kysymyksiä ja vastausyri-tyksiä. Nuorisotutkimus.
- Rumbaut, R. (2007): Ages, Life Stages and Generational Cohorts: Decomposing the Immigrant First and Second Generation in the United States. Alejandro Portes & Josh DeWind (toim.), Rethinking Migration: New Theoretical and Empirical Perspectives. Oxford: Berghahn Books, 342-387.
- Siivonen, R. & Heikka, T. (2011): Maahanmuuttajat ja työ - toinen sukupolvi. Sitra- elinvoimaa foorum. Viitattu 30.5.2014. <http://www.scribd.com/doc/54431572/Maahanmuuttajat-ja-tyo>
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne 2013, liitekuvio 2. Suurimmat vieraskieliset ryhmät 1993, 2003 ja 2013 . Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu: 30.9.2014. http://tilastokeskus.fi/til/vaerak/2013/vaerak_2013_2014-03-21_kuv_002_fi.html
- Teräs, M., Niemi, E., Stein, D., Välinoro, M. (2010): Muunkieliset nuoret siirtymävaiheessa peruskoulusta toiselle asteelle Helsingissä. Helsingin kaupungin maahanmuutto-osasto.
- Tukiainen, M. & Kyntäjä, E. (2013): Maahanmuuttajat eivät saa jäädä työelämän ulkopuolelle. Helsingin Sanomat 2.6.2013.
- Väestöliitto (2013). Tilastoja. Maahanmuuttotutkimus. Viitattu 30.5.2014. http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/maahanmuuttotutkimus/

Liite 1. Kirje vanhemmille

Tervetuloa Kallahden nuorisotalolle antamaan palautetta kesätöistä ja jakamaan kokemuksia.

18.6 nuorilla on mahdollisuus kertoa miltä tuntui olla kesätöissä ja kuulla samalla muiden kokemuksista. Toiminta alkaa klo 12.00 ja loppuu viimeistään klo 16.00.

Neljän tunnin aikana palautteen anto tapahtuu toiminnallisesti, eli toimimme samalla tavalla kuin ryhmätapaamisissakin. Pidämme puolessa välissä tauon, jolloin syömme pientä välipalaa.

Ryhmää ohjaa Sophia Wekesa, jonka osa nuorista tuntee jo. Tapaaminen on osa Sophian opinnäytetyötä, joka liittyy hänen sosionomiopintoihinsa Laurea Tikkurilassa. Tavoitteena on tuoda nuorten oma ääni kuuluviin ja kuunnella mitä mieltä nuoret ovat kesätöiden tekemisestä.

Tarkoitus on myös pitää hauskaa ja nähdä kavereita.

Jos nuorene pääsee osallistumaan toimintaan, ilmoittakaa asiasta tekstiviestillä numeroon 0503500927 ja allekirjoittakaa ohessa oleva tutkimuslupa, joka palautetaan nuoren mukana ryhmään saapuessa. Lisätietoja voi kuulustella samasta numerosta.

Ystävällisin terveisin

Sophia Wekesa

Welcome to Kallahti youth center to give your feedback on summer jobs, and to share experiences.

18 of June children have the opportunity to share what it felt like to work at their summer job and hear the experiences of others. The action begins at 12:00 and ends at 16.00 latest.

In four hours we will process children's experiences functionally, so activities will be somewhat similar to group meetings. In the middle we will have a break and a small snack.

The group leader will be Sophia Wekesa, whom some of the children are already familiar with. The meeting is part of Sophia's thesis, relating to her social service studies at Laurea Tikkurila. The aim is to focus on children's opinions about working in their summer jobs and to let them speak for themselves.

And also we aim to have fun and see some friends.

If your child/ children are able to come and participate, please inform us via text to 0503500927 and sign the attached research permit. The permit should be returned, when participating the activity on 18.6. For any questions, please contact the same number as above.

Sincerely

Sophia Wekesa

10 Liitteet

Liite 2. Tutkimuslupa

SUOSTUMUS

Huoltajan suostumus lapsen osallistumisesta tutkimuksen aineiston tuottamiseen

Lapsen nimi:

1

TUTKIMUKSEN TIEDOT:

Tutkimuksen nimi

Minusta tulee isona - Toiminnallinen purku maahanmuuttajanuorten kesätyökokemuksista

Lyhyt kuvaus tutkimuksen sisällöstä

Opinnäytetyö tutkii Matkalla-hankkeen nuorten kesätyökokemuksia. Nuoret osallistuvat noin 10 hengen ohjausryhmään 18.6 Klo 12.00-16.00 Kallahden nuorisotalolla. Ryhmässä käsittelemme nuorten kesätyökokemuksia toiminnallisin menetelmin. Toiminta dokumentoidaan videokameralla, jonka materiaalia tullaan käsittelemään luottamuksellisesti. Materiaalia ei tulla esittämään julkisesti.

Opinnäytetyöstä syntyvä informaatio auttaa Matkalla-hanketta kehittämään toimintaansa tulevina vuosina.

Opinnäytetyö on Sophia Wekesan sosionomiopintojen lopputyö.

Organisaatio/yksikkö, johon tutkimus tehdään

Plan Suomi Säätiö/ Matkalla-hanke

Tutkimuksen tarkoitus

Opinnäytetyö

tukea maahanmuuttajanuorten ja heidän vanhempinsa arkeen

2

TUTKIJAN TIEDOT**Etu- ja sukunimi**

Sophia Wekesa

Sähköpostiosoitesophia.wekesa@student.laurea.fi**Puhelin**

0503500927

Tutkimuksen vastuullinen johtaja / arvo

Piukku Kilpikivi

Lehtori, Senior Lecturer

3

SUOSTUMUS

Annan suostumukseni sille, että lapseni osallistuu edellä kuvatun tutkimustyön aineiston

tuottamiseen 18.6 klo 12.00-16.00

En anna suostumustani lapseni osallistumiseen tähän tutkimukseen

4

ALLEKIRJOITUKSET**Huoltajan allekirjoitus****Nimenselvennys**

Paikka ja aika

CONSENT

Guardian's consent for the child's participation in the making of the research material

Child's name:

1

RESEARCH INFORMATION:

Research title

When I grow up, I'm going to be- Functional thesis of immigrant youths summer job experiences

Brief description of the content of the study

The thesis examines youth's summer job experiences. Children will participate in an about 10 people group held in the youth center Kallahti on 18.6, at 12.00-16.00. In the group children will reflect their experiences gained from the summer job. The activity session will be documented on film. Documentation will be treated with confidentiality. Material is not to be present in public.

The results and information from the thesis will be used by Plan Finland to develop the Matkalla-project in the future.

The thesis is the final study of Sophia Wekesa's Bachelor's degrees in Social Services.

Organization / unit to which the research is done

Plan Finland/ Project Matkalla

The purpose of the research

Thesis

2

RESEARCHERS INFORMATION**First and last name**

Sophia Wekesa

E-mail address

sophia.wekesa @ student.laurea.fi

Phone number

0503500927

The supervisor of the thesis / Value

Piukku Kilpikivi

Senior Lecturer

3

CONSENT

I give my consent for my child to participate in the research material

Production on 18.6 12.00-16.00.

I do not give my child permission to participate in research.

4

SIGNATURES**Guardian's Signature****Name in block letters**

Place and date
